

**Katılım Müzakerelerinin 20. Yılında
Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerini
Yeniden Canlandırmak:
Yeni Bir Yol Haritası**

**Revitalising Turkey-European
Union Relations
on the 20th Anniversary of
Accession Negotiations:
A New Roadmap**

GİF Özel Raporları / GRF Special Reports No: 4

MART / MARCH 2025

Global İlişkiler Forumu

Katılım Müzakerelerinin 20. Yılında
Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerini Yeniden Canlandırmak:
Yeni Bir Yol Haritası

Mart 2025

Copyright © 2025 Global İlişkiler Forumu. Tüm Hakları Saklıdır.

İşbu raporun üzerindeki mali haklar, yayın hakları, inceleme, yayma, çoğaltma hakları Global İlişkiler Forumu'na aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve/veya paragrafı kısmen ve/veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile, elektronik posta veya başka herhangi bir araçla çoğaltılamaz, dağıtılamaz, basılamaz. Normal ölçüyü aşan iktisaplar yapılamaz. Normal ve kanuni iktisaplarda kaynak olarak gösterilmesi zorunludur.

ISBN:

Türkiye'de basılmıştır.

Gren Ajans, İstanbul. www.grenajans.com

Tasarım ve Dizgi

Wodern Tasarım&Yazılım Ajansı. www.wodern.com

GLOBAL İLİŞKİLER FORUMU

Yapı Kredi Plaza A Blok Levent 34330

İstanbul, Türkiye

T: +90 212 339 71 51 F: +90 212 339 61 04

www.gif.org.tr | info@gif.org.tr

Bu raporu ücretsiz olarak www.gif.org.tr adresinden indirebilirsiniz.

**Katılım Müzakerelerinin 20. Yılında
Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerini Yeniden
Canlandırmak:
Yeni Bir Yol Haritası**

**Revitalising Turkey-European Union
Relations on the 20th Anniversary of
Accession Negotiations:
A New Roadmap**

PROJE KOORDİNATÖRÜ / PROJECT COORDINATOR

Fulya Kocukoğlu

GİF Program Direktörü / GRF Program Director

GIFGRF

GLOBAL İLİŞKİLER FORUMU GLOBAL RELATIONS FORUM

İÇİNDEKİLER / TABLE OF CONTENTS

NEDEN YAZDIK?	1
YAZARLARIN ÖZGEÇMİŞLERİ	4
ÖZET	14
KATILIM MÜZAKERELERİNİN 20. YILINDA TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİ YENİDEN CANLANDIRMAK: YENİ BİR YOL HARİTASI	18
Genel Durum	18
Değişen Küresel Dinamikler	21
İlişkilere İvme Kazandıracak Fırsatlar ve Stratejik İş Birliği Alanları	23
Atılması Gereken Adımlar	38
Sonuç	41
THE REASONS FOR WRITING THIS REPORT	45
AUTHORS' BIOGRAPHIES	48
EXECUTIVE SUMMARY	58
REVITALISING TURKEY-EUROPEAN UNION RELATIONS ON THE 20th ANNIVERSARY OF ACCESSION NEGOTIATIONS: A NEW ROADMAP	62
General Overview	62
Changing Global Dynamics	65
Avenues for Boosting Relations and Strategic Cooperation	68
Steps to Be Taken	83
Conclusion	86

NEDEN YAZDIK?

2025 yılı, Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) ile katılım müzakerelerine başlamasının 20. yıl dönümünü işaret etmektedir. Aradan geçen yirmi yıla rağmen müzakere sürecinde kayda değer bir ilerleme sağlanamamış, süreç fiilen durma noktasına gelmiştir. Bu durum, Türkiye-AB ilişkilerinin yeniden ele alınmasını ve yeni bir bakış açısıyla canlandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin AB üyeliği kısa vadede gerçekleşmesi muhtemel bir hedef olarak görülmesi de uzun vadeli ve stratejik bir hedef olmayı sürdürmektedir. Dahası, küresel meydan okumaların arttığı bu dönemde, taraflar arasındaki ilişkiler yalnızca resmi müzakereler ekseninde değil, çok boyutlu ve kapsamlı bir iş birliği çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Son yirmi yılda küresel ve bölgesel dinamikler, Türkiye-AB ilişkilerinin yönünü belirlemede önemli bir rol oynamıştır. Siyasi gerilimler, ekonomik krizler, güvenlik tehditleri ve jeopolitik dönüşümler, tarafların birbirleri için stratejik önemini daha da artırmıştır. AB, kendi içindeki sınamalarla mücadele ederken, Türkiye de bölgesinde kilit bir aktör olmayı sürdürmektedir. Bu bağlamda, iş birliğinin yalnızca kriz yönetimi veya dar bir çıkar ekseninde ele alınması yetersiz kalacak; aksine, uzun vadeli, yapıcı ve sürdürülebilir bir perspektifle yeniden şekillendirilmesi gerekecektir.

Bizler, diplomasi, akademi ve sivil toplum alanlarında uzun yıllardır Türkiye-AB ilişkilerinin gelişimi için çalışan uzmanlar olarak, karşılıklı diyalogun sürdürülmesinin hayati önem taşıdığına inanıyoruz. Sivil toplum, Türkiye-AB ilişkilerinin kopmasını engelleyen en önemli bağlardan biri olmuştur. Hükümetler düzeyinde yaşanan duraklamalara rağmen, akademik, ekonomik ve toplumsal etkileşim devam etmekte ve sağlam bir ortaklık için önemli bir temel oluşturmaktadır.

Bu yıl dönümünü, yalnızca geçmişı değerlendirmek için değil, geleceğe yönelik somut iş birliği önerileri geliştirmek ve yeni bir vizyon ortaya koymak için bir fırsat olarak görmekteyiz. Küresel krizlerin derinleştiği bu dönemde, iklim değişikliğinden enerji güvenliğine, dijital dönüşümden göç yönetimine ve dezenformasyonla mücadeleye kadar pek çok alanda Türkiye ve AB'nin ortak hareket etmesi, her iki taraf için de ayrışmadan daha faydalı olacaktır. Bu doğrultuda, kısa vadeli ve tepkisel yaklaşımlar yerine, karşılıklı iyi niyet, yapıcı bir tutum ve uzun vadeli stratejik bir bakış açısı benimsenmelidir. Başka bir deyişle, Türkiye ve AB, birbirlerini yeniden keşfetmeli ve ilişkilerini ortak çıkarlar temelinde yeniden inşa etmelidir.

“Avrupa'nın geleceği”nin “Türkiye'nin geleceği”nden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, Türkiye'nin Avrupa'nın geleceğindeki rolü ve konumu göz ardı edilerek AB'nin küresel bir aktör olarak varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Bu raporla, Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir dönemin kapısını aralamayı, diyalog kanallarını açık tutmayı ve taraflar arasında güveni yeniden tesis ederek ilişkileri canlandırmaya katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

Saygılarımızla,

METNİN YAZARLARI

Prof. Dr. Sinem Akgül-Açıkmeşe

Büyükelçi (E) Fatih Ceylan

Prof. Dr. Ahmet İçduygu

Büyükelçi (E) Erdoğan Işcan

Fulya Kocukoğlu

Doç. Dr. Çiğdem Nas

Büyükelçi (E) Rauf Engin Soysal

Nilgün Arısan-Eralp

Prof. Dr. Atilla Eralp

Eşref Ruşen İnceoğlu

Dr. Bahadır Kaleağası

Büyükelçi (E) Selim Kunalalp

Büyükelçi (E) Özdem Sanberk

Büyükelçi (E) Selim Yenel

Bu GİF Özel Raporu kapsamında belirtilen görüş ve fikirler yazarlara aittir ve GİF'in kurumsal görüşlerini yansıtmayabilir.

YAZARLARIN ÖZGEÇMİŞLERİ

Sinem Akgül-Açıkmeşe

Prof. Dr. Sinem Akgül Açıkmeşe, Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde 2011'den bu yana öğretim üyesi görev yapmaktadır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olduktan sonra (1998), yüksek lisans derecelerini Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları-Uluslararası İlişkiler programından (2001) ve Jean Monnet bursiyeri olarak London School of Economics'ten Avrupa Çalışmaları alanında (2002) almıştır. TÜBA bursiyeri olarak Ankara Üniversitesi'nin Avrupa Birliği-Uluslararası İlişkiler programından doktora derecesine hak kazanmıştır (2008).

İngiltere'de London School of Economics'te misafir doktora öğrencisi (2005-2006), ABD'deki University of California-San Diego'da (2005) ve Güney Afrika'daki Stellenbosch Üniversitesi'nde (2016) misafir araştırmacı, ABD'deki Harvard Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi (2017) olarak bulunan Prof. Dr. Açıkmeşe, 2021'den bu yana Kanada'da Carleton Üniversitesi Norman Paterson School of International Affairs bünyesindeki Modern Türkiye Çalışmaları Merkezi'nde kıdemli araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

Kendisinin akademik ilgi alanları arasında Güvenlik Çalışmaları, Transatlantik İlişkiler, Avrupa bütünleşmesi ve güvenliği ile AB-Türkiye ilişkileri bulunmaktadır. Bu alanlarda kitaplar, Journal of Common Market Studies, Journal of European Integration gibi prestijli uluslararası/ulusal bilimsel dergilerde makaleler ve kitaplarda bölümler yayınlayan Prof. Dr. Açıkmeşe yaklaşık 25 yıldır Ankara Üniversitesi, TOBB-Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi ve son olarak da Kadir Has Üniversitesi bünyesinde lisans ve lisansüstü dersler vermiştir/vermektedir.

International Studies Association'ın (ISA) Yönetim Konseyi üyesi (2018-2020) olarak görev yapan Prof. Açıkmeşe, 2008'den bu yana Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği Yönetim Kurulu üyesi ve Genel Sekreteri'dir. Kendisi EU-FP7 Marie Curie Actions, EU-Horizon 2020 projeleri, Erasmus+ Stratejik Ortaklıklar, Erasmus+ Jean Monnet Eylemleri ile TÜBİTAK tarafından desteklenen araştırma projeleri ve NATO Kamu Diplomasi Birimi destekleri dahil olmak üzere birçok ulusal ve uluslararası araştırma ve değişim projesinin yürütücülüğünü üstlenmiş ve/veya katkıda bulunmuştur. 2020-2023 arasında Kadir Has Üniversitesi bünyesinde, "Avrupa Birliği'nde Hibrit Tehditler" konusunda Avrupa Komisyonu

Jean Monnet Kürsüsü projesini yürüten Prof. Dr. Açıkmeşe, halihazırda Üniversitenin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü başkanlığı görevini yapmaktadır.

Nilgün Arısan-Eralp

Nilgün Arısan Eralp, lisans derecesini Orta Doğu Teknik Üniversitesi İktisat bölümünden aldıktan sonra Leicester Üniversitesinden Kalkınma Ekonomisi, London School of Economics'den ise Avrupa Birliği (AB) alanında yüksek lisans derecesi almıştır. Eralp, 1987 ile 1996 yılları arasında AT ile İlişkilerden Sorumlu Devlet Bakanlığı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı ve Başbakanlık, Gümrük Birliği Koordinatörlüğü gibi birimlerde danışmanlık yapmıştır. 1990 ile 1992 arasında Devlet Planlama Teşkilatı AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğünde uzman olarak görev yapmıştır. 1996 yılında bir yıllık süre ile Avrupa Komisyonu ve İktisadi Kalkınma Vakfı ortaklığında yürütülen 'Gümrük Birliği Bilgi Ağı' projesinin yöneticiliğini üstlenen Eralp, 1997 ile 2000 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğünde Politika ve Uyum Dairesi Başkanı olarak görev almıştır. Bu görevden ayrıldıktan sonra 2009 yılına kadar Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinde (ABGS) Ulusal Program Dairesi Başkanlığı görevini sürdürmüştür. Eralp bu dönem zarfında ABGS'yi temsilen Ankara Üniversitesi, Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezinde (ATAUM) Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. Eralp, 2009 yılından bu yana TEPAV'da AB Çalışmaları Merkezi Direktörü olarak çalışmaktadır.

Fatih Ceylan

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde uluslararası ilişkiler öğrenimi yapmıştır. Üniversite mezuniyetini takiben ABD Rutgers/Princeton Üniversitelerinde lisansüstü çalışmalarda bulunmuş ve yüksek lisans derecesi almıştır. 1979 yılının Kasım ayında Dışişleri Bakanlığına girmiştir. Diplomaside geçirdiği yaklaşık kırk yıllık kariyerinin sonunda, 2019 yılının Şubat ayında kendi isteğiyle emekli olmuştur. Emeklilik sonrasında çeşitli düşünce kuruluşlarında ve medya organlarında dış politikayla ilgili farklı konularda çalışmaları yayımlanmıştır. Büyükelçi düzeyinde Sudan'da (2006-2009) ve son olarak Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatında (NATO-2013-2018) Daimi Temsilci, Büyükelçi olarak görev yapmıştır. Daha önceki yurt dışı görev yerleri arasında İslamabad, Deventer (Hollanda), Brüksel (Belçika), Düsseldorf (Almanya), Brüksel (Batı Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği nezdindeki Türk misyonlarında Daimi Temsilci Yardımcısı) ve son olarak yine Brüksel yer almıştır. Ankara'daki son merkez görevinde ise ikili siyasi ilişkilerden sorumlu

Müsteşar Yardımcısı (2010-2013) olarak görev yapmıştır. Şu an Ankara Politikalar Merkezi'nin (APM) Başkanlığını yürütmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Atila Eralp

Atila Eralp, İstanbul Politikalar Merkezi-Sabancı Üniversitesi-Stiftung Mercator Girişimi Uluslararası Danışma Konseyi üyesidir. 2019-2023 yılları arasında İPM'de Mercator-IPC Kıdemli Araştırmacısı olarak görev yapmıştır. ODTÜ Avrupa Çalışmaları Merkezi'nde Kıdemli Araştırmacı ve ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Fahri Profesörüdür. 2002'den beri Avrupa Entegrasyon Politikaları alanında Jean Monnet kürsüsü sahibidir. 2007'den beri Jean Monnet Mükemmeliyet Merkezi koordinatörlüğünü yapmaktadır. 2008'de Avrupa Komisyonu tarafından yirmi Avrupa Başarı Çalışması'ndan biri olarak seçilmiştir. Prof. Eralp'in araştırma alanları arasında Avrupa Birliği genişleme süreci, Avrupa komşuluk politikası, Avrupa dışışleri ve güvenlik politikası ve Türkiye-Avrupa ilişkileri bulunmaktadır ve bu konular üzerine çok sayıda makale ve kitabı yayımlanmıştır. Eralp, Avrupa Birliği destekli çeşitli disiplinler arası araştırma, eğitim ve iletişim projelerinin koordinatörlüğünü ve uygulanmasını üstlenmiştir.

Ahmet İçduygu

Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MiReKoç) Direktörü ve Uluslararası İlişkiler ve Sosyoloji bölümleri öğretim üyesidir. İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesinin eski dekanıdır. Avustralya Ulusal Üniversitesinde (Australian National University) demografi alanında doktora derecesini tamamlayan Prof. Dr. İçduygu, Stokholm Üniversitesi, Warwick Üniversitesi, Manchester Üniversitesi, European University Institute (Floransa), Pennsylvania Üniversitesi, Malmö Üniversitesi ve Amsterdam Üniversitesinde misafir öğretim üyesi ve araştırmacı olarak görev yapmıştır. Türkiye Bilimler Akademisinin seçilmiş bir üyesidir. Kendi araştırmalarına ek olarak, IOM, UNHCR, EU, OECD ve ILO gibi uluslararası kuruluşlar için çeşitli araştırma projeleri yürütmüştür. Göç çalışmaları, vatandaşlık teorileri ve uygulamaları, uluslararası örgütler, sivil toplum, milliyetçilik ve etnisite ile araştırma yöntemleri üzerine dersler vermektedir. Çalışmaları *Ethnic and Racial Studies*, *Citizenship Studies*, *European Review*, *International Migration*, *International Labour and Working Class History*, *Population*, *Space and Place* ve *British Journal of Middle Eastern Studies* gibi akademik dergilerde yayımlanmıştır. Son dönem kitapları arasında *Migration and*

Transformation: Multi-Level Analysis of Migrant Transnationalism (P. Pitkänen ve D. Sert ile birlikte, Springer, 2011), Countries of Migrants, Cities of Migrants – Italy, Spain, Turkey (M. Balbo ve J.P. Serrano ile birlikte, ISI Press, 2013) ve Critical Reflections in Migration Research: Views from the South and the East (Ayşem Biriz Karaçay ile birlikte, Koç Üniversitesi Yayınları, 2014) yer almaktadır.

Eşref Ruşen İnceoğlu

Çalışma hayatına Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneğinde (TÜSİAD) başlamış olan Ruşen İnceoğlu, 2004-2010 yılları arasında Türkiye'nin yurt dışında tanıtımı ve Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyeliği için Brüksel, Paris ve Berlin merkezli stratejik iletişim, kamu diplomasisi ve lobi faaliyetlerinin yürütülmesi alanlarında TÜSİAD Genel Merkezi ve Paris Temsilcilik Ofisinde görev yapmıştır. Daha sonra Sütaş Grubu, Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED), Araştırmacı İlaç Firmaları Derneği (AİFD) ve Amerikan Şirketler Derneği (AmCham Turkey/ABFT), Turizm Yatırımcıları Derneği (TTYD) gibi kurumlarda başkanlık ofisi yönetimi, strateji, kamu politikaları, dış ilişkiler, kurumsal iletişim, kamu ilişkileri ve sektörel politikalar alanlarında çeşitli görevler üstlenen İnceoğlu, 2018-2022 yılları arasında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütünde (FAO) göç, mülteciler, sosyal fayda ve sürdürülebilir kalkınma üzerine çalışmıştır. Galatasaray Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden 2004 yılında mezun olan Ruşen İnceoğlu, Galatasaray ve Paris-II Panthéon-Assas Üniversitelerinden Bölgesel ve Stratejik Etütler ve Uluslararası Ekonomi alanlarında yüksek lisans dereceleri sahibi ve Avrupa Komisyonu Jean Monnet bursiyeridir. Paris Yüksek Sosyal Bilimler Okulunda (EHESS - Paris) Ekonomi alanında doktora çalışmaları yürüten İnceoğlu, Global İlişkiler Forumunda İdari Direktör olarak görev yapmaktadır. İyi derecede Fransızca ve İngilizce bilmektedir.

Erdoğan İşcan

Erdoğan İşcan, öğrenimini Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Siyaset Bilimi ve Uluslararası Hukuk Bölümünde yapmıştır. Ekim 1978'de Dışişleri Bakanlığına girmiştir. Diplomaside 40 yılı aşan hizmeti sonunda Nisan 2019'da emekli olmuştur. Ekim 2019'da 2020-2023 dönemi için Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite üyesi olarak seçilen İşcan, 2023'te 2024-2027 dönemi için yeniden seçilmiştir. Şu anda Komite'nin Başkan Yardımcılığı görevini yürütmektedir. Ayrıca, çeşitli düşünce kuruluşlarının çalışmalarına katkıda bulunmaktadır.

2019-2023 yılları arasında İstanbul Kültür Üniversitesinde öğretim görevlisi olan İşcan, diplomatik kariyeri boyunca yurt içi ve yurt dışı birçok görevde bulunmuştur. Türkiye'yi 2005-2009 döneminde Ukrayna'da ve 2009-2011 döneminde Güney Kore'de (aynı zamanda Kuzey Kore'ye de akredite) Büyükelçi; 2014-2018 döneminde Strazburg'da Avrupa Konseyi Nezdinde Büyükelçi-Daimi Temsilci olarak temsil etmiştir. Önceki görev yerleri: Doha, Frankfurt, Bonn, Viyana (silahsızlanma müzakereleri), Londra (Başkonsolos), Cenevre (Birleşmiş Milletler Daimi Temsilci Yardımcısı). Ankara'da son olarak genel siyasi işlerden sorumlu Müsteşar Yardımcısı (2013-2014); daha önce, çok taraflı siyasi işlerden sorumlu Genel Müdür (2011-2013) ve Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Direktörü (2001-2005) olarak görev yapmıştır. Diplomasi kariyeri boyunca bağımsız olarak sürdürdüğü uluslararası pozisyonlar:

- Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) Taraf Devletler Komitesi Başkanı (2015-2018).
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi eğitim, kültür, spor, gençlik ve çevreden sorumlu Raportör Grup (GR-C) Başkanı (2017-2018).
- Demokrasi kültürü ve insan hakları alanında çalışan Oslo'da yerleşik 'European Wergeland Centre' Yönetim Kurulu Üyesi (2017-2018).

Bahadır Kaleağası

Dr. Bahadır Kaleağası, Paris Bosphorus Enstitüsü Başkanı; Straife USA yönetim kurulu üyesi; Galatasaray Üniversitesinde Avrupa Birliği'nin uluslararası ekonomik ilişkileri, küreselleşme ve sürdürülebilir kalkınma dersleri veriyor. Ayrıca Brüksel Enerji Kulübü onursal başkanı, Avrupa Dış İlişkiler Konseyi (ECFR), Atlantik Konseyi ve Global İlişkiler Forumu (GİF) üyesi, Argüden Yönetişim Akademisi, Yönetim Kurulunda Kadın Derneği, Yanındayız Derneği, Kalangos Vakfı, Berlin Bosphorus Girişimi ve Forum İstanbul yönetim kurulu üyesi, birçok şirket, startup ve sivil toplum kuruluşunun danışmanıdır. Kaleağası daha önceki akademik ve çalışma yaşamında AB Jean Monnet ve NATO burslarını kazandı. Brüksel Üniversitesinde (ULB) uluslararası ilişkiler teorileri, AB'nin karar alma sistemi ve küresel ekonomik ilişkileri derslerini verdi; Harvard, Georgetown ve Kudüs Üniversitelerinde ziyaretçi akademisyen ve AB Komisyonunun Stratejik Araştırmalar biriminde araştırmacı oldu. TÜSİAD'ın Brüksel'de AB temsilciliğini kurdu; uluslararası koordinatör (Brüksel, Washington, Pekin, Şangay, Londra, Berlin, Paris, Dubai/Körfez ve Silikon Vadisi/San Francisco) ve en son Genel Sekreter ve

Yönetim Kurulu Üyesi görevlerinde bulundu. Ayrıca Avrupa İş Dünyası Konfederasyonu-BusinessEurope İcra Kurulu Üyesi ve OECD ve B20/G20 delegesi olarak görev yaptı. Uluslararası ilişkiler, AB ve sürdürülebilir kalkınma konularında birçok makale ve kitabı vardır.

Fulya Kocukoğlu

Fulya Kocukoğlu, Global İlişkiler Forumunda (GİF) Program Direktörü olarak görev yapmaktadır. Dış politika, insan hakları, güvenlik, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, yeşil dönüşüm ve Avrupa Birliği (AB) politikalarının yanı sıra, bu konuların teknoloji ile kesişimi ve jeopolitik etkileri üzerine çalışmalar yürütmektedir. Aynı zamanda, GİF Young Fellows ve GİF İlder Türkmen Diplomasi Seminerleri programlarının direktörüdür.

Daha önce, TÜSİAD AB-Brüksel Temsilciliğinde araştırma asistanı ve European Citizen Action Service (ECAS) bünyesindeki EU Rights Clinic'te hukuk danışmanı olarak görev yapmıştır. İsviçre'nin Cenevre kentinde düzenlenen BM İnsan Hakları Konseyi'nin 43. oturumunda basın ve iletişim sorumlusu olarak çalışmıştır. Ayrıca, Avrupa'da insan hakları, göç ve güvenlik konularına dair analizleriyle bağımsız haber platformu Unfiltered Voices'a katkıda bulunmuştur. Dışişleri Bakanlığı ile birleşmeden önceki adıyla AB Bakanlığı Katılım Politikası Başkanlığında staj yapmıştır.

2020 yılında Brüksel'de kurulan, Avrupa Birliği ve AB-Türkiye ilişkilerine yönelik çalışmalar yürüten gençlik platformu Bruxircle'nin kurucularındandır. Dış Politikada Kadınlar İnisiyatifi (WFP14) ve European Leadership Network (ELN) bünyesindeki Younger Generation Leaders Network on Euro-Atlantic Security (YGLN) üyesidir. Stiftung Mercator Vakfının Türkiye-Avrupa Gelecek Forumu (Turkey-Europe Future Forum - TEFF) Fellowudur. Ayrıca Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü Danışma Kurulu Üyesidir.

Notre Dame de Sion Fransız Lisesinden mezun olduktan sonra, Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. University of Sussex'te Uluslararası İlişkiler alanında ilk yüksek lisansını yapmıştır. İkinci yüksek lisansını, University of Kent'te (Brussels School of International Studies) İnsan Hakları Hukuku (LL.M.) alanında, Uluslararası Kalkınma üzerine ikincil uzmanlık ile tamamlamıştır.

Selim Kunalp

1951 yılında Prag'da doğmuştur. Eğitimini İstanbul Saint-Joseph Lisesi ile London School of Economics'de tamamlamıştır. 1973 yılında Dışişleri Bakanlığına aday meslek memuru olarak katılmıştır. 1976-78 yıllarında Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğinde İkinci Katip, 1978-79 yıllarında Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğinde İkinci ve Başkatip, 1979-81 yıllarında Lefkoşa Büyükelçiliğinde Başkatip görevlerinde bulunmuştur. Merkezde 1981-83 yıllarında Bakan Özel Müşavirliğinde Şube Müdürü görevinden sonra 1983-86 yıllarında Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğinde Müsteşar görevinde bulunmuştur. 1986 yılında Cenevre'de GATT (şimdiki adıyla DTÖ) Sekretaryasına uluslararası memur olarak geçmiş ve 1993 yılına kadar orada kalmıştır. 1993-1994'te Gümrük Müsteşarlığı AB ve Dış İlişkiler Genel Müdür Vekili olarak çalışmış, 1995 yılında Türkiye'nin AB Nezdindeki Daimi Temsilciliğinde Daimi Temsilci Yardımcısı olmuştur. 1997 yılında Dışişleri Bakanlığında AB Genel Müdür Yardımcısı, 1998 yılında Genel Müdür, 2000 yılında Türkiye'nin Stokholm Büyükelçisi, 2003 yılında Seul Büyükelçisi olmuştur. 2006 yılında Dışişleri Bakanlığında Siyaset Planlama Genel Müdürü, 2007'de Müsteşar Yardımcısı olmuştur. 2009 yılında Türkiye'nin AB Nezdinde Daimi Temsilcisi olmuş, bu görevinden sonra 2012 yılında Dünya Ticaret Örgütü Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi olmuştur. 2014 yılında Dışişleri Bakanlığından emekliye ayrıldıktan sonra 2016 yılına kadar Brüksel'de Enerji Şartı Genel Sekreter Yardımcısı olarak görev yapmıştır. 2011 yılında Fransa'nın Chevalier de la Légion d'Honneur nişanı ile taltif edilmiştir.

Çiğdem Nas

Çiğdem Nas, uluslararası ilişkiler alanında doçent olup, Türkiye-AB ilişkileri konusunda uzmanlaşmış bir STK olan İktisadi Kalkınma Vakfının (İKV) Genel Sekreteri ve Global İlişkiler Forumunun (GIF) üyesidir. Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünü 1988 yılında bitirdikten sonra, Londra Ekonomi ve Siyaset Bilimi Okulunda (London School of Economics and Political Science-LSE) Avrupa sosyal politikası alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. 1992-94 yılları arasında İstanbul Sanayi Odasında uzman yardımcısı olarak çalışmıştır. 1994-2007 yılları arasında Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsünde AB Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler bölümünde araştırma görevlisi ve öğretim üyesi olarak çalışmıştır. "Avrupa Azınlık Hakları Rejimi" konulu doktora sonrasında, aynı üniversitede yardımcı doçent olarak çalışmaya devam eden Nas, 2007 yılında Doçent olmuş ve Yıldız Teknik Üniversitesinde

çalışmaya başlamıştır. Avrupa Birliği ve Türkiye-AB ilişkileri alanında çeşitli kitap ve makaleleri bulunmaktadır. Bu alanda editör ve yazar olarak yer aldığı iki kitabı Routledge tarafından yayımlanmıştır: *Turkey and the EU: Processes of Europeanisation (Türkiye ve AB: Avrupalılaştırma Süreçleri)* ve *Turkey and EU Integration: Achievements and Obstacles (Türkiye ve AB: Başarılar ve Engeller)*.

Özdem Sanberk

Galatasaray Lisesi ve İstanbul Hukuk Fakültesi mezunu olan Özdem Sanberk, 1963'te girdiği Dışişleri Bakanlığındaki ilk dış görevlerinden sonra Ankara'da Başbakan Turgut Özal'ın dış politika danışmanlığına atanmış, daha sonra Büyükelçi olarak Brüksel'de Avrupa Birliği Türkiye Daimi Temsilcisi ve 1991-1995 yıllarında da Ankara'da Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı olmuştur. Sanberk 1995-2000 yıllarında ifa ettiği Londra Büyükelçiliği görevinden sonra kendi isteği ile Dışişleri Bakanlığından emekliye ayrılmıştır.

Emeklilik yıllarında Sanberk İstanbul ve Ankara'da çeşitli düşünce kuruluşlarının Başkanlığında ve Yönetim Kurullarında, ayrıca Kadir Has Üniversitesi Mütevelli Heyetinde görev yapmıştır. Global İlişkiler Forumu (GİF) Kurucu üyesidir. Sanberk, 31 Mayıs 2010 tarihli Mavi Marmara olayı BM Araştırma Komisyonu'nun dört üyesinden biri olarak New York'ta Birleşmiş Milletler Sekreteryasında görev yapmıştır. Sanberk ulusal ve uluslararası alanda seminer ve konferanslara katılmaktadır.

Rauf Engin Soysal

1960 İstanbul doğumlu olan Büyükelçi Soysal, evli ve bir çocuk babasıdır. Liseyi İstanbul Saint Joseph Fransız Erkek Lisesinde 1978 yılında bitirdikten sonra, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde lisans öğrenimi görmüş ve Uluslararası İlişkiler Bölümünden 1982 yılında mezun olmuştur. Anılan Üniversitede kısa bir dönem Rektör Prof. Dr. Orhan Oğuz'un yanında Araştırma Görevlisi olarak çalıştıktan sonra, Mart 1983'te Dışişleri Bakanlığına girmiştir.

Büyükelçi Soysal'ın merkezdeki görevleri arasında Müsteşar Büyükelçi Özdem Sanberk'in Özel Kalem Müdürlüğünde Başkatip. İsmail Cem'in Dışişleri Bakanlığı döneminde Bakan Özel Kalem Müdürlüğü (1997-1999) ve Bakan Özel Müşavirliği (2000-2002) bulunmaktadır.

Büyükelçi Soysal ayrıca 2009-2010 yıllarında Ortadoğu, Güney Asya ve Siyaset Planlamadan Sorumlu Müsteşar Yardımcısı (2009-2010) ve 2014-2016 yılları arasında Avrupa Birliği Bakanlığı Müsteşarı olarak görev yapmıştır.

Yurt dışında ise, sırasıyla Tahran Büyükelçiliği, Avrupa Toplulukları Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği, Paris Büyükelçiliği ve New York'ta Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğinde görev yapmıştır. 2003-2007 arasında Vaşington Büyükelçiliğinde Birinci Müsteşar ve Elçi-Müsteşar olarak görev yapan Büyükelçi Soysal, 2007 yılında İslamabad'a Büyükelçi olarak atanmış ve bu görevini 2009 yılı ortasına kadar sürdürmüştür. 2010 yılında BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un Pakistan Özel Temsilcisi olarak görev yapan (GS Yardımcısı-USG düzeyinde) Büyükelçi Soysal, bir yıllık bu görevinin tamamlanmasını takiben, Ekim 2011'de Avrupa Konseyi Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi olarak atanmış, Büyükelçi Soysal 30 Ekim 2016 - 1 Mart 2021 tarihleri arasında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi olarak görev yapmıştır.

Büyükelçi Soysal'ın, Bruges Avrupa Koleji (Altiero Spinelli Promosyonu) ve Fransa Ulusal Yönetim Okulundan (ENA) (Saint-Exupéry Promosyonu) olmak üzere iki yüksek lisans derecesi bulunmaktadır.

Selim Yenel

Selim Yenel, 1956 yılında İstanbul'da doğmuştur. Dışişleri Bakanlığına 1979'da giren Yenel, 1981-1984 yılları arasında Paris'te OECD Türkiye Delegasyonunda ilk görevine atanmıştır. Kendisi Afganistan'ın Kabul Türkiye Büyükelçiliğinde çalışmış (1984-86), sonrasında Dışişleri Bakanlığı'na geri dönerek New York'taki Birleşmiş Milletler Türkiye Delegasyonuna atanmıştır (1988-1992). 1994-1999 yılları arasında Brüksel'deki Türkiye'nin Avrupa Birliği Delegasyonunda görev yapan Yenel, Ankara'ya dönerek Türkiye'nin katılım sürecinin başlangıcına kadar AB meseleleri ile uğraşmıştır (1999-2005). Akabinde Aralık 2005'te Viyana Büyükelçisi olarak atanmış, Ekim 2009'da Dışişleri Bakanlığı İkili İşler ve Kamu Diplomasisi Müsteşar Yardımcısı görevinde Ankara'ya geri dönmüştür. Aralık 2011 ile Ocak 2017 arasında Avrupa Birliği'ne Büyükelçi ve Türkiye Daimi Temsilcisi olarak atanmıştır. Yenel, daha sonra Temmuz 2018'de Dışişleri Bakanlığı ile birleşene kadar AB Bakanlığında Bakanlık Müsteşarı olarak görev yapmıştır. 2019 yılında Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreter Birinci Yardımcısı tayin edilen Yenel, Ocak 2020'de Global İlişkiler Forumu İcra Komitesi Başkanlığı'na seçilmiştir. 2021 yılında "*Avrupa Birliği'nin Türkiye Sınavı - Bir Karşılıklı Anlaşılama Hikayesi*" adlı kitabı yayımlanmıştır. Selim Yenel evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖZET

Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) ilişkileri, 21. yüzyılın hızlı değişen küresel dinamikleri ve çok katmanlı uluslararası ilişkiler çerçevesinde önemli bir dönüşüm sürecine ihtiyaç duymaktadır. Teknolojik gelişmeler, yapay zekâ ve dijitalleşmenin etkileri, iklim krizi ve enerji güvenliği gibi kritik konular, **Türkiye ve AB arasında daha güçlü bir iş birliği gereksinimini** ortaya koymaktadır. Ancak son yıllarda ilişkiler, stratejik derinlikten yoksun bir şekilde durağanlaşmış, üyelik müzakereleri durmuş ve taraflar arasında güven bunalımı doğmuştur. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, vize muafiyeti gibi somut konuların yanı sıra üyelik perspektifi de mevcut siyasi ve ekonomik zorlukların gölgesinde askıda kalmıştır.

Üyelik müzakerelerinin başlamasının 20. yılında, ilişkilerin durgunlaşması ve karşılıklı güvenin zayıflaması, her iki taraf için de stratejik kayıplara yol açmaktadır. Bu bağlamda, Global İlişkiler Forumu (GİF), Haziran 2021'de yayımladığı “*Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri İçin Yol Haritası*” başlıklı özel raporunda¹ bu zorlukların nasıl aşılabileceğine yönelik öneriler sunmuştur. Raporun önerilerinin bugün hâlâ geçerliliğini koruyor olması, Türkiye-AB ilişkilerinde herhangi bir ilerleme sağlanamadığını göstermektedir. Bu nedenle, değişen dinamikleri de göz önünde bulundurarak bu yeni raporu yazmanın ilişkilerin canlandırılması için zamanlı ve faydalı olacağına inanıyoruz.

Türkiye-AB ilişkilerinin yeniden canlanması için tarafların birbirine olan bağımlılığı, stratejik fırsatlar sunmaktadır. Türkiye, coğrafi konumu ve bölgesel etkisiyle AB için güvenlik ve savunma politikalarında vazgeçilmez bir ortak olma potansiyeline sahiptir. Karadeniz ve Doğu Akdeniz'deki dinamikler, Türkiye'nin NATO ve Avrupa savunma projelerinde oynayabileceği rolü öne çıkarmaktadır. Rusya'nın artan tehditleri ve ABD'nin küresel taahhütlerindeki değişim ve bunların yol açtığı belirsizlik, AB'nin kendi stratejik özerkliğini güçlendirme çabalarını hızlandırmıştır. Bu da Türkiye'nin, Avrupa savunma projelerine daha aktif bir şekilde katılarak güvenlik alanında ortak bir gelecek inşa etme gerekliliğini daha önemli hale getirmektedir. Mevcut koşullarda tarafların yalnızca pragmatik çıkarlar temelinde iş birliği yapması yerine, ortak bir güvenlik vizyonu geliştirmesi gerekmektedir.

¹ Nilgün Arısan-Eralp, Senem Aydın-Düzgüt, Atila Eralp, Haluk Ilıcak, Bahadır Kaleağası, Selim Kunalp, Cigdem Nas, Özdem Sanberk, Selim Yenal ve Fulya Kocukoğlu (Proje Koordinatörü). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri İçin Yol Haritası*. GİF Özel Raporlar Serisi, Haziran 2021. Global İlişkiler Forumu (GİF). https://www.gif.org.tr/files/TR-AB_YolHaritasi.pdf.

Ekonomik iş birliği alanında, Türkiye'nin Gümrük Birliği çerçevesindeki rolü, AB'nin tedarik zincirlerindeki kırılganlıkları azaltabilir. Türkiye'nin güçlü imalat sanayisi ve AB'nin yenilikçi teknolojileri, Yeşil Mutabakat ve dijital dönüşüm gibi alanlarda sinerji yaratabilir. Özellikle sınırda karbon düzenlemeleri gibi politikaların hayata geçirilmesi, hem AB'nin sürdürülebilirlik hedeflerine hem de Türkiye'nin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayabilir. Bu kapsamda, **Gümrük Birliği'nin modernize edilmesi, hizmetler, kamu alımları ve tarım sektörlerini kapsayacak şekilde genişletilmesi, ticari ilişkileri derinleştirerek taraflar arasındaki ekonomik bağımlılığı artıracak ve uzun vadeli bir ortaklık oluşturacaktır.**

Öte yandan, **yeşil ve dijital dönüşüm** alanlarında Türkiye ve AB arasında daha fazla iş birliği yapılması, iki tarafın da küresel rekabet gücünü artırabilir. Avrupa'nın **Yeşil Mutabakat hedefleri ve sınırda karbon düzenlemeleri**, Türkiye'nin sanayi politikalarını daha sürdürülebilir hale getirmesi için kritik bir yönlendirici olmalıdır. Türkiye'nin yenilenebilir enerji yatırımlarını artırması ve dijitalleşme süreçlerini hızlandırması, AB ile daha güçlü bir ortaklık kurmasını sağlayacak en önemli stratejik adımlardan biri olacaktır. Dijital ekonomi, veri güvenliği ve yapay zeka alanlarında daha derin iş birlikleri kurulması, Avrupa'nın dijital dönüşüm sürecinde Türkiye'nin rolünü güçlendirebilir.

İlişkilerin sürdürülebilir bir çerçevede yeniden inşa edilmesi için tarafların üst düzeyde bir araya gelmesi kritik önemdedir. Son yıllarda Türkiye-AB ilişkilerinin büyük ölçüde ikili temaslara ve pragmatik iş birlikleriyle yürütüldüğü görülmektedir. Ancak, bu durum ilişkilerin uzun vadeli ve stratejik bir zemine oturtulmasına yetmemektedir. **Üst düzey diyalog mekanizmalarının yeniden etkin hale getirilmesi, karar alıcıların doğrudan ve düzenli temaslarda bulunmasını sağlamalıdır.** Türkiye'nin AB liderleriyle yapacağı zirvelerin kurumsallaşması ve stratejik iş birliği formatında ilerlemesi, taraflar arasındaki güveni artıracaktır.

Yapay zeka, dijital ekonomi ve dezenformasyonla mücadele gibi alanlarda ortak projeler, hem Türkiye'nin dijital dönüşümünü hızlandıracak hem de AB için stratejik bir ortaklık fırsatı sunacaktır. Ancak, bu fırsatların hayata geçirilmesi için çözülmesi gereken yapısal sorunlar bulunmaktadır. **İnsan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokratik reformlar, AB ile Türkiye arasındaki güvenin yeniden tesis edilmesi için kritik önemdedir.** Türkiye'nin bu alanlarda ilerleme kaydetmesi, hem Gümrük Birliği'nin güncellenmesi hem de vize muafiyeti gibi konularda somut adımların atılmasını kolaylaştıracaktır. **Kıbrıs sorunu ise taraflar arasındaki temel siyasi engellerden biri olmaya devam etmektedir.**

Bu sorunun çözümüne yönelik Birleşmiş Milletler (BM) çerçevesinde yeni girişimlerde bulunulması, ilişkilerin önündeki siyasi engelleri azaltabilir.

Sonuç olarak, **Türkiye ve AB'nin birbirlerini yeniden keşfetmeleri, mevcut güvensizlik durumunu aşarak ilişkileri yeniden canlandırılmasına katkı sağlayacaktır.** Ortak çıkar ve değerler etrafında inşa edilecek bir iş birliği, tarafların küresel ve bölgesel hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracaktır. **Özellikle yeşil ve dijital dönüşüm, savunma ve güvenlik alanlarında geliştirilecek iş birlikleri, AB ile Türkiye arasındaki stratejik ortaklığı güçlendirecektir.** İlişkilerin sürdürülebilir bir çerçevede yeniden şekillendirilmesi, sadece ekonomik ve siyasi kazançlar değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel istikrar için de güçlü bir zemin oluşturacaktır. **Üst düzeyde yeniden bir araya gelinmesi için atılacak adımlar, Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğine yönelik yeni bir vizyon oluşturulmasını sağlayacaktır.**

Bu süreçte sivil toplum, akademi ve özel sektörün katılımı, ilişkilere derinlik kazandırarak, taraflar arasındaki ortaklığı daha sağlam bir temele oturtabilir. Yeniden güven oluşması için iki tarafın da atması gereken adımlar vardır. Bu adımlardan bir kaçının atılması bile ortamı değiştirebilir. Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği, yeni bir söylem etrafında ve kazan-kazan anlayışına dayalı bir iş birliği modeline bağlıdır.

KATILIM MÜZAKERELERİNİN 20. YILINDA TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİ YENİDEN CANLANDIRMAK: YENİ BİR YOL HARİTASI

Genel Durum

Günümüz küresel ortamında sınamalar her alanda yoğunlaşmıştır. Türkiye'nin de parçası olduğu Avrupa kıtası, bu sınamalara karşı etkili politikalar geliştirme zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Ancak, Avrupa'nın geleceğinin şekillenmesinde önde gelen bir rol oynamayı sürdürme iddiasını taşıyan Avrupa Birliği (AB), son dönemlerde kendi içinde ciddi zorluklar yaşamaktadır. Türkiye, hâlen stratejik bir hedef olarak gördüğü AB üyeliğini, her zaman güçlü bir Avrupa vizyonu ve Cumhuriyetimizin çağdaşlaşma dinamiği içinde değerlendirmiştir. Tüm olumsuzluklara karşın Türkiye ve AB, ortak hedefler ve çıkarlar doğrultusunda iş birliği yaparak geleceğin sınamalarına birlikte daha etkin bir şekilde yanıt verebilme potansiyeline sahiptir. Ancak, mevcut ilişkiler oldukça sınırlı ve zoraki bir iş birliği çerçevesinde sürdürülmektedir. Bu durumun aşılabilmesi için öncelikle ilişkilerin iyileştirilmesi ve yeniden canlandırılması gereklidir.

Türkiye-AB ilişkileri, özellikle Temmuz 2016'daki başarısız darbe teşebbüsünün ardından gerilemiş; üyelik müzakereleri durmuş ve diğer alanlarda da kayda değer bir ilerleme sağlanamamıştır. Bu bağlamda, Global İlişkiler Forumu (GIF), Haziran 2021'de yayımladığı "*Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri İçin Yol Haritası*" başlıklı özel raporunda bu zorlukların nasıl aşılabileceğine yönelik öneriler sunmuştur. Raporun önerilerinin bugün hâlâ geçerliliğini koruyor olması, Türkiye-AB ilişkilerinde herhangi bir ilerleme sağlanmadığını göstermektedir.

Nitekim son alınan bilgilere göre, ilişkilerin üç ana ayağı olan, üyelik müzakereleri, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve vize muafiyeti konularında hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Yüksek düzeyli diyalog girişimleri, ya AB'nin stratejik çıkarlarına uygun bir biçimde ya da uluslararası toplantılar

1963

Ankara Anlaşması

çerçevesinde gerçekleştirilmiş, fakat kalıcı ve somut adımlara dönüştürülememiştir. Beş yıl aradan sonra, Türk Dışişleri Bakanı'nın geçtiğimiz Ağustos ayında AB gayri resmi Dışişleri Bakanları Toplantısı'na (Gymnich) katılımı, ilişkilerin ilerlemesi açısından yalnızca küçük bir adım oluşturmuştur. İlişkiler, daha çok AB üyesi ülkelerle ikili temelde ve “al-ver” (transactional) kapsamındaki yaklaşımlar üzerinden yürütülmektedir.

Aslında, AB'nin Türkiye ile olan ilişkileri 2007 yılından bu yana giderek daha durağan bir hale gelmiştir. Bu durumu aşmak amacıyla Avrupa Komisyonu, 2011 yılında “Pozitif Gündem” başlıklı yeni bir çalışma başlatmaya gayret etmiştir. Ankara tarafından da olumlu karşılanan bu girişim ne yazık ki ilişkileri canlandırmaya yetmemiştir. 2015'te patlak veren yasa dışı göçmen krizi ise Türkiye'ye olan ihtiyacı yeniden gündeme taşımış; bu süreçte sık sık üst düzey görüşmeler gerçekleştirilmiş ve dört ay içinde tüm AB üyesi ülkelerin katılımıyla üç zirve düzenlenmiştir. Ancak, 2016 yılındaki darbe teşebbüsü sonrasında alınan önlemler, özgürlüklere ilişkin kısıtlamalar ve Doğu Akdeniz'deki gerilimler neticesinde ilişkiler hep geriye gitmiştir.

Üyelik, mevcut ortamda elbette gerçekleştirilebilir bir hedef olarak görünmemektedir. AB, hâlihazırdaki dokuz aday ülke için dahi genişleme sürecini 2030 sonrasına ötelemiştir. Şimdi yeni bir Komisyon, 1 Aralık 2024 itibarıyla beş yıllık görev süresine başlamıştır. Komisyon'un 2024 Yıllık Raporu'nda² Türkiye'nin adaylık statüsü daha ilk cümlede belirtilmesine rağmen, **Komisyon Başkanı Ursula von der Leyen, genişleme politikalarından söz ederken genellikle Türkiye'yi anmaktan imtina etmiştir.** Bununla birlikte, Suriye'de Devlet Başkanı Beşar Esad'ın devrilmesi sonrasında muhtemel bir mülteci akınını önlemek için Aralık ayında Ankara'ya gelen Komisyon Başkanı, ilk kez, ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik açıklamalarda bulunmuştur.

Ek Protokol

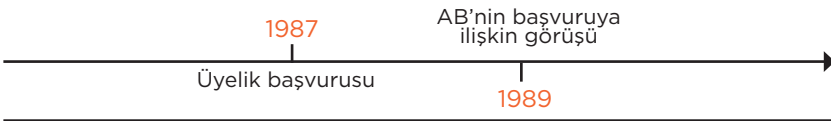
1970

² Avrupa Komisyonu, 2024 Türkiye Raporu, Avrupa Parlamentosu, Konsey, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Bölgeler Komitesi'ne Sunulan AB Genişleme Politikasına İlişkin 2024 Bildirimine Eşlik Eden Komisyon İç Çalışma Dokümanı, Brüksel, 30 Ekim 2024, https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2024_trkiye_report_tr.pdf.

Bir önceki Avrupa Komisyonunun Komşuluk ve Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olivér Várhelyi ile AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell tarafından 29 Kasım 2023 tarihinde Brüksel'de açıklanan “AB-Türkiye Siyasi, Ekonomik ve Ticari İlişkilerin Mevcut Durumu” başlıklı rapor,³ AB üye ülkeleri tarafından uzun süre ele alınmamıştır. Bu durum, taraflar arasındaki ilişki eksikliğini ve Türkiye-AB ilişkilerinde daha sağlam bir yaklaşım gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, Türkiye de üyelik için gereken koşulları karşılamak için harekete geçme konusunda niyetli gözükmemektedir. Üzücü ve endişe verici olan nokta, her iki tarafın da sürüncemede kalan bu ilişkileri düzeltmek için hevesli olmamasıdır. **Ne Brüksel ne de Ankara ilişkileri canlandırmak için herhangi bir adım atmakta; aksine, her iki taraf da yüzeysel ve somut olmayan faaliyetlerle deyim yerindeyse ‘top çevirmektedir.’** Zira her iki taraf da esasında durumdan rahatsız olmayıp, birbirlerine yönelik baskılarından kurtulmuş olmaktadır. AB açısından, gerekli koşulları yerine getirmeyen bir Türkiye'nin üyelik imkânı kalmamıştır. Türkiye açısından ise temel haklar ve hukukun üstünlüğü gibi konularda AB'nin baskısı artık bulunmamakta veya bir ağırlığı kalmamıştır.

AB, Türkiye'ye dar bir siyasi pencere içinde bakmakta ve genellikle olumsuz bir algıyla yaklaşmaktadır. Herhangi bir gelişmeyi ‘taviz’ olarak görmekte; Türkiye'deki durumu ve geniş coğrafyamızdaki dinamikleri okuyamamaktadır. Oysa küresel gelişmeler aslında AB ile Türkiye'yi yakınlaştırmakta ve birbirine daha ‘muhtaç’ hale getirmekte ve her iki taraf için de yakın iş birliği ihtiyacını artırmaktadır. Ancak, her iki taraf için de ödün veriyor gibi görünmekten çekinmekte ve dolayısıyla somut bir adım atmaktan kaçınmaktadır. Dört yıl önce hazırlanan GİF Özel Raporunda, ilişkilerin bu şekilde sürmesinin kimsenin yararına olmadığına dikkat çekilmiş

³ Avrupa Komisyonu ve Birliğin Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, *Joint Communication to the European Council: State of Play of EU-Türkiye Political, Economic and Trade Relations*, Brüksel, 29 Kasım 2023, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/Joint%20Communication%20to%20the%20European%20Council%20-%20State%20of%20play%20of%20EU-Türkiye%20political%2C%20economic%20and%20trade%20relations.pdf>

ve karşılıklı güveni sağlayacak adımların atılmasının önemi vurgulanmıştı. Bu çerçevede, Kıbrıs konusu da dahil olmak üzere iki tarafın da atması gereken somut adımlar ayrıntılı bir şekilde ortaya koyulmuştu.

Değişen Küresel Dinamikler

O tarihten bu yana uluslararası ortam çok hızlı bir değişim göstermiştir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Orta Doğu'da uzun süre nisbi sükûnet varken Hamas'ın İsrail'e saldırması ve akabinde savaşın Lübnan ve hatta İran'ı da kapsayacak şekilde genişlemesi, Suriye'de Esad'ın devrilmesi ve nihayet eski ABD Başkanı Donald Trump'ın tekrar, ancak bu kez daha güçlü bir şekilde iktidara gelmesi, uluslararası ilişkileri değiştirecek nitelikteki gelişmelerdir. **Bu hızlı dönüşüm karşısında Türkiye, değişen küresel ortamdan faydalanarak AB ile olan ilişkilerini düzeltme fırsatlarını değerlendirmelidir.** 1 Aralık 2024 tarihinde göreve gelen yeni Konsey Başkanı ve Komisyon, ilişkilerin ileri taşınması açısından yararlı olabilir.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türkiye, çağdaş uygarlık bakış açısını esas alan çok boyutlu bir dış politika izlemiştir. Bulunduğu zorlu coğrafyada istikrar, refah ve barışa hizmet eden bir anlayışı önde tutmuş, ayrıca AB dışındaki tüm Batılı çok taraflı kuruluşlara üye olmuştur. Bununla birlikte, Türkiye'nin Batılı değerlerle ilişkisi konusunda iç politikada sıklıkla tartışmalar yaşanmıştır. Türkiye, reform süreçlerini gerçekleştirirken çeşitli zorluklarla karşılaşmış olsa da büyük oranda ilerleme kaydetmiş, ancak son dönemde bu ilerleme durmuş, bilakis geriye gidilmiştir.

Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Komünizm tehdidinin ortadan kalkmasıyla birlikte Batı'nın Türkiye'ye olan 'ihtiyacı' azalmış ve bu durum, AB çevrelerinde Türkiye'nin üyelik konusunun gündemin arka planına itilmesine yol açmıştır. Geçmişte Türkiye'nin kaçırdığı fırsatlar kadar AB'nin ikircikli tutumu da buna sebep olmuştur. 2005 yılında, büyük güçlükler sonucunda başlayan üyelik müzakereleri kısa süre sonra sekteye uğramış ve

Türkiye bu süreçten uzaklaştırılmıştır. Bu duruma, Türkiye'nin üyelik ihtimalinin gerçekleşebileceği endişesiyle başta Almanya ve Fransa'nın duyduğu çekinceler ve takındıkları olumsuz tutum etkili olmuştur. Sürecin bu şekilde ilerlemesi, Türkiye içindeki Batı karşıtı çevrelerin 'işine gelmiş' ve özellikle Batı'ya mesafeli duran hükümetin politikalarını gözden geçirmesine yol açmıştır. Kamuoyu yoklamaları,⁴ Türk halkının AB üyeliğine desteğinin hâlen yüksek olduğunu gösterse de üyeliğin gerçekleşeceğine dair inanç giderek azalmaktadır.

Hükümetin, üyelik hedefi için bir çaba sarf etmemesi bir yana, vatandaşları doğrudan etkileyen vize muafiyetinin sağlanması için dahi herhangi bir gayret göstermemesi ülke içinde AB ile olan ilişkilerde ciddi bir kayıtsızlığa yol açmaktadır. Bu durumun değişmesi için sivil toplum örgütlerine önemli bir sorumluluk düşmektedir. Ülke içinde, AB'ye ve daha da önemlisi Batı'ya yönelik menfi söylemin değişmesi gereklidir. **Esasında, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel hak ve özgürlükler bağlamında, ortak değerler ve hedefler temelinde geliştirilen, evrensel normlara saygı duyan bir anlayışa sahip olmak gerekmektedir.**

Bu bağlamda, Türkiye'yi uluslararası topluma bağlayan üç ana köprü, Avrupa Konseyi (AK), Birleşmiş Milletler (BM) ve NATO'dur. Avrupa Konseyi, Temmuz 2016 darbe girişimini izleyen dönemde uygulanan Olağanüstü Hal (OHAL) önlemlerinin Avrupa Konseyi standartlarından giderek daha fazla uzaklaştığını gözlemlemiş ve Nisan 2017'de, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde (AKPM), 1996'da açılıp ve 2004'te kapatılan denetimin yeniden açılmasına karar vermiştir. Bu bağlamda, AKPM denetimden alınan tek kurucu üye olan Türkiye, denetimden çıkan ve sonra tekrar denetime alınan tek Avrupa Konseyi üyesi olmuştur.

Lüksemburg Zirvesi

1997

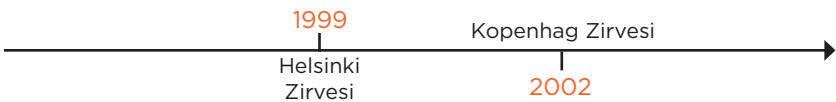
⁴ Laura Clancy, Jacob Poushter, and Sofia Hernandez Ramones, *How People in Turkey View International Affairs*, Pew Research Center, 16 Ekim 2024, <https://www.pewresearch.org/global/2024/10/16/how-people-in-turkey-view-international-affairs/>. İktisadi Kalkınma Vakfı (IKV), Kamuoyunda AB Desteği ve Avrupa Algısı Araştırma Sonuçları 2023, Ekim 2023, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?lng=tr&ust_id=8614&id=8854.

Öte yandan Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 18. maddesi ile ilgili kararlarını da uygulamamaktadır. Hâlbuki bu, aynı zamanda AKPM denetiminin yeniden kapatılması için gerekli olan adımlardan biridir. AİHM kararlarının uygulanmaması sadece Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ndeki denetimiyle ilgili değil, aynı zamanda ülkenin uluslararası itibarı ve güvenilirliği açısından da ciddi bir sorun teşkil etmekte; kurucu üye olarak Türkiye'nin AKPM denetiminde olması, ülkenin uluslararası saygınlığına da gölge düşüren bir durum oluşturmaktadır. AB'nin kendisinin de temel özgürlükler konusunda sorunlar yaşadığı bir dönemde Türkiye'den gelecek herhangi bir gelişme mevcut ortamın değişmesine yardımcı olacaktır.

Karar alıcıların harekete geçmekte isteksiz olması, Türkiye'nin AB ve Batı ile ilişkilerinde daha derin bir boşluk yaratmıştır. Ancak bu durumu değiştirmek mümkündür. **Ülke içinde yeni bir devinim, yeni bir heyecanın yaratılması ve farklı bir söylemin geliştirilmesi, konunun kamuoyu nezdinde hâlâ canlı tutulduğunu ortaya koyacaktır.** Kamuoyunun ve sivil toplumun desteğiyle, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki konumunu güçlendirecek ve AB ile ilişkilerde yeni bir söylem geliştirecek adımlar atılabilir. Yukarıda belirtildiği üzere mevcut koşullarda üyeliğin gerçekleşmesi pek olası görülmesine de **üyelik hedefi kaybedilmeden, yeni, gerilimden uzak, sürdürülebilir ve yapıcı bir ilişki kurulması her iki tarafın da yararına**dır.

İlişkilere İvme Kazandıracak Fırsatlar ve Stratejik İş Birliği Alanları

Bunun için karşılıklı çıkar ve yarar sağlanabilecek alanlarda iş birliğine odaklanılmalıdır. İki tarafın da birbirine ihtiyaç duyduğu bu dönemde, bazı konularda zorlamada bulunmak ve somut adımlar atmak gerekebilir. Bu çerçevede, aşağıda bazı öneriler sunulmaktadır:

Güvenlik

Yeniden iktidara gelen ABD Başkanı Donald Trump'ın izleyeceği politikanın öngörülemeyen unsurlar barındırdığı bir gerçek olsa da ABD'nin daha içe dönük bir yaklaşım benimseyeceğini kestirmek mümkündür. Bu durum yalnızca dış politika alanında değil, ticaret politikalarında da kendini göstermektedir. Başkan Trump, ticari faaliyetlerde yüksek tarifeler uygulayacağını belirterek, önceki ABD yönetimlerinden farklı olarak uluslararası sorumlulukları tek başına üstlenmeyeceğini açıkça ortaya koymuştur. Bu gelişmeler, AB'nin kendi politikalarını gözden geçirerek harekete geçmesi için bir fırsat sunmakta ve bu bağlamda Türkiye'nin AB için yeniden önemli olacağı görülebilmektedir.

Güvenlik, bu bağlamda en önemli ve ilk olarak akla gelen iş birliği alanıdır. AB, yıllardır stratejik özerklikten bahsetmesine rağmen bunu somut bir şekilde hayata geçirememiştir. **Ancak Trump'ın iktidara gelişi, AB'nin güvenlik alanındaki bağımsızlık çabalarını hızlandırmasını tetikleyebilir. Bu durum yalnızca askeri güvenliği değil, göç, ekonomik ve ticari güvenlik gibi diğer kritik alanları da kapsamaktadır. Türkiye'nin bu bağlamda sunduğu artı değerler net bir şekilde ortaya koyulmalıdır.**

Türkiye'nin, AB'nin askeri yapılarından, Savunma Alanında Yapılandırılmış Daimi İş Birliği (PESCO) veya Avrupa Savunma Ajansı (EDA) gibi oluşumlara katılımı, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Yunanistan veya diğer bazı üyelerin itirazları nedeniyle güç olabilir. Ancak, Rusya tehdidinin artması ve ABD'nin NATO'ya bağlılığının şüpheli hale gelmesi durumunda, AB'nin Türkiye'ye bakışı değişebilir. Bu değişimin küçük işaretleri şimdiden Almanya ve Fransa gibi ülkelerde görülmektedir. Aynı zamanda Vaşington'un NATO'ya katılımındaki herhangi bir azalma, Türkiye'yi pozisyonunu yeniden değerlendirmeye zorlayacaktır. Ayrıca, Karadeniz ve Doğu Akdeniz'de güvenlik meseleleri de bu çerçevede ayrı bir öneme sahip olup dikkatle ele alınmalıdır.

2004

Kıbrıs referandumları, Yeni
üyeler, Brüksel Zirvesi

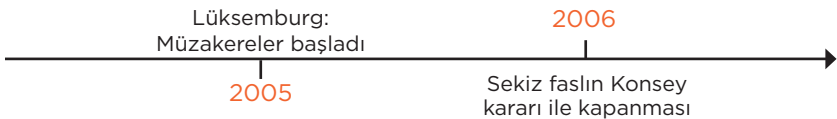
Türkiye, son yıllarda savunma sanayi üretim ve tedarik ortaklıklarında önemli atılımlar yapmıştır. Bu başarılar, AB ile daha derinlemesine iş birliği için güçlü bir temel sunmaktadır. Bu atılımların vurgulanması ve iş birliğinin etkili olabilmesi için ortak bir hedef belirlenmesi önemlidir.

Türkiye'nin, Avrupa Savunma Sanayinin Ortak Tedarik Yoluyla Güçlendirilmesi Aracı'na (EDIRPA) katılımı gözden geçirilmelidir; bu, iş birliğini derinleştirebilir. Ayrıca, Avrupa Gökyüzü Kalkanı Girişimi (European Sky Shield Initiative) ve Avrupa Uzun Menzilli Saldırı Yaklaşımı (European Long Range Strike Approach - ELSA) gibi projelerde Türkiye'nin yer alması da değerlendirilebilir. Fransa ve İtalya'nın Avrupa hava savunmasında öncülük ettikleri ortak girişimleri EUROSAM ile iş birliği imkânları da araştırılmalıdır.

Bunların gerçekleşebilmesi için Türkiye'nin, başta kendi bölgesi olmak üzere, AB ile dış politikada ortak hedeflere sahip olduğuna muhataplarını ikna etmesi gerekmektedir. Bu ise daha fazla diyalog kurulmasını zaruri hale getirmektedir. Ancak mevcut durumda bunun tersi bir tablo ortaya çıkmakta; ülkemiz uzun bir süredir bu hedeflerden uzaklaşmaktadır.

Ticaret

Stratejik özerklik, ekonomik özerklikle pekiştirilebilir mi? Bu soruya yanıt ararken, AB'nin sadece ABD'ye karşı değil, Çin'in büyüyen ekonomik ve ticaret gücüne karşı da daha aktif bir strateji izlemek zorunda olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. AB, askeri güce sahip olmasa da düzenleyici (regulatory) bir güçtür. Ancak gelecekte bu gücün bile zayıflaması mümkündür. **Özellikle tedarik zinciri konusundaki aksaklıklar, Gümrük Birliği'nin AB için taşıdığı stratejik avantajları daha belirgin hale getirmektedir. Uzun vadeli çıkarlar bağlamında, bu avantajlar AB iş dünyası paydaşlarına daha ayrıntılı şekilde anlatılabilir. Bu durum AB'nin gelecekteki ekonomik stratejileri için önemli fırsatlar sunabilir.**

Daha önceki çalışmalarda da vurguladığımız gibi, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde ilerleme sağlayabileceği kritik alanlardan biridir. Ancak bu sürecin önünde iki önemli engel bulunmaktadır: Türkiye'deki insan hakları ve hukukun üstünlüğü alanındaki gerilemeler ve Kıbrıs meselesi.

Bu tıkanıklıktan çıkmanın bir yolu, Gümrük Birliği müzakerelerinin bir an önce başlatılması ve somut ilerlemeler kaydedildikçe ortaya çıkan koşulların yerine getirilmesi üzerinde durulmasıdır. Bu yaklaşım, aynı zamanda Gümrük Birliği'nde genellikle Türkiye'den kaynaklanan ve yıllardır çözümlenemeyen mevcut bazı sorunların (irritants) giderilmesine yönelik adımların atılmasını sağlayacak ve bir teşvik unsuru doğacaktır.

Gümrük Birliği'nin güncellenmesi için Türkiye ve Avrupa Komisyonu 2015'te bir "Yol Haritası" kabul etmişti. Bu yol haritasının, müzakerelere başlanmadan önce, Komisyon'un görev yetkisi beklemesine gerek kalmaksızın gözden geçirilmesi ve hizmetler, kamu alımları ile tarım sektörleri gibi alanların yanı sıra 'Yeşil Mutabakat' ve 'Dijital Ekonomi' gibi stratejik konuları kapsayacak şekilde güncellenmesi değerlendirilebilir.

Öte yandan, yine daha önceki çalışmamızda belirtildiği üzere, **Türkiye'nin Gümrük Birliği'ni, ayırım gözetmeksizin AB'nin tüm üyelerine teşmil etmesi; kısacası (tanıma olmadan) GKRY'ye de uygulanmasının Türkiye tarafından değerlendirilmesi fikri üzerinde durulabilir.** Bu adım, AB ile ilişkilerde önemli bir oyun değiştirici unsur haline gelebilir.

Ticaret bağlamında, **Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasının (SKDM) önemi de vurgulanmalıdır. Türkiye'nin hangi sektörlerinin SKDM'den etkileneceği ve bu kapsamda ne kadar hazırlıklı olduğu, hem kamu hem de özel sektör tarafından ele alınmalı ve Gümrük Birliği ile uyumu değerlendirilmelidir.**

2007

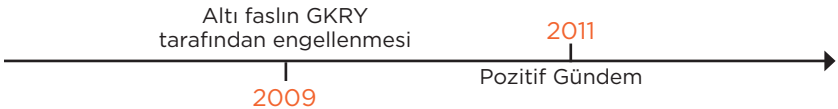
Beş faslın Fransa tarafından engellenmesi

Bunun yanı sıra, dijitalleşme ve inovasyon alanlarındaki iş birliklerinin pekiştirilmesi de stratejik bir öncelik olmalıdır. Dijital teknolojiler ve yapay zekâ gibi yenilikçi alanlarda ortak projeler geliştirilerek, her iki tarafın dijital dönüşüm süreçlerinin hızlandırılması sağlanabilir.

AB'nin "ikiz dönüşüm" (yeşil ve dijital) hedefleri göz önünde bulundurulduğunda, veri güvenliği ve kişisel verilerin korunması konularında, **AB'nin Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) ve Türkiye'nin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) arasında uyum sağlanması da ön plana çıkmaktadır.** Özellikle dijital ticaret ve veri paylaşımı alanlarında, her iki tarafın riskleri önceden tespit etmesi ve yönetmesi için **Özen Yükümlülüğü (due diligence) prosedürlerinin etkin şekilde uygulanması gereklidir.** Bu prosedürler, hukuki riskleri minimize etmenin yanı sıra uzun vadeli iş birliklerinde güveni artıracak ve ticaretin sürdürülebilirliğini sağlayacaktır. AB ve Türkiye arasındaki bu stratejik iş birliği, sadece ticaretin ve dijital dönüşümün hızlandırılmasını sağlamayacak, aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik, çevresel ve sosyal hedeflerin gerçekleşmesine de katkı sunacaktır.

Bugün için Avrupa imalat sanayiinin küresel rekabet gücünde önemli aşınmalar söz konusudur. Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında, özellikle Almanya'nın ucuz Rus hidrokarbon kaynaklarına olan erişimi kesilmiş; Çin ile olan sanayi iş birliği, artan ABD-Çin rekabeti ve Çin'in petro-kimya, otomotiv ve yenilenebilir/yeşil teknolojiler gibi alanlardaki artan rekabetçiliği karşısında Avrupalı şirketlerin özellikle maliyetler tarafında sıkıntıya girdiği gözlemlenmiştir. Bu dinamikler, artan jeopolitik gerginlikler ve güvensizlik ortamı ile birleşerek, Avrupalı tüketicilerin daha pahalı ürün ve hizmetlerle karşı karşıya kalmasına sebep olmaktadır. Bu durum, Avrupa'nın tedarik zincirlerinde derin bir yeniden yapılanma ihtiyacını ortaya koymaktadır.

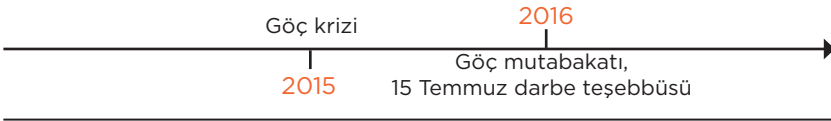
Diğer yandan, Türkiye, Gümrük Birliği üzerinden Avrupa imalat sanayinin tedarik zincirleri ile bütünleşmiştir. Türkiye'nin güçlü imalat sanayi altyapısına sahip ihracatçı kentleri, çeşitli sektörlerde

Avrupalı şirketlere ara malı, yan sanayi ürünü ve nihai mamul tedarik etmektedir. Türkiye'nin AB pazarına gerçekleştirdiği ihracatın, orta ve orta-yüksek teknolojlili ürün gruplarına odaklandığı hatırd tutulmalıdır. Bölgesel tedarik zincirlerine yönelik yapılan tüm araştırmalarda, Türkiye imalat sanayi, gelişmiş üretim altyapısı ve dinamik girişimcilik kültürü ile öne çıkmaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye, Avrupa pazarlarına yakın stratejik coğrafi konumu ve genç nüfusu gibi avantajları da göz önünde bulundurulduğunda, Avrupalı tüketiciler için daha uygun maliyetli, güvenli ve tedarik zinciri kesintilerine karşı dayanıklı bir üretim merkezi haline gelebilir mi? Aynı şekilde, Avrupalı şirketler açısından değerlendirildiğinde, Çin'in artan rekabet baskısı ve ABD ile yoğunlaşan ekonomik rekabet ortamı da dikkate alındığında, bölgesel bir üretim ve tedarik merkezi olarak daha güçlü bir şekilde konumlanma şansı olabilir mi? Bu çerçevede, **Türkiye imalat sanayi, çeşitli sektörlerde Avrupa tedarik zincirine daha fazla eklemlenebilir mi?** Örneğin, beyaz eşya, otomotiv, tüketici elektroniği, tekstil, mobilya, makine, kimya gibi alanlarda, bölgesel tedarik ve değer zincirlerini ile daha güçlü bir şekilde nasıl bütünleşebilir; bu kapsamda Türkiye'nin rolü nasıl artırılabilir? Bu sorulara olumlu cevapların verilebilmesi, yukarıda belirtilen dönüşüm kapsamında gerekliliklerin yerine getirilmesiyle de ilişkilidir. Mevcut fırsatları değerlendirmek, Türkiye'nin stratejik konumunu güçlendirmek ve ilişkileri derinleştirmek açısından önemlidir.

Eski İtalya Başbakanı Enrico Letta'nın "*Tek Pazar'ın Geleceği*"⁵ raporu ile yine eski İtalya Başbakanı Mario Draghi'nin "*Avrupa Rekabetçiliğinin Geleceği - Avrupa için Bir Rekabetçilik Stratejisine*"⁶ ilişkin raporları AB'nin önümüzdeki dönemine dair önemli önerilerde bulunmaktadır. Bunlara ilişkin kararlar Gümrük Birliği kapsamında Türkiye'yi de yakından etkileyecektir.

⁵ Enrico Letta, *Much More Than a Market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the Single Market to Deliver a Sustainable Future and Prosperity for All EU Citizens*, Avrupa Komisyonu, Nisan 2024, <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

⁶ Mario Draghi, *The Future of European Competitiveness – A Competitiveness Strategy for Europe*, Avrupa Komisyonu, Eylül 2024, https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20-%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf

Bu kararlardan doğrutusunda, Türkiye'yi AB'nin geleceğinde kilit bir ortak olarak konumlandırın yeni ve ileriye dönük bir söylem geliştirmek yararlı olacaktır. Bir dizi reform gerçekleştirmesi beklenen AB'nin daha geniş stratejik hedefleriyle uyum sağlamak, Türkiye'nin AB'nin ekonomik ve endüstriyel yapısındaki rolünü güçlendirmesine olanak tanıyacaktır. Özellikle **BusinessEurope ve Eurochambres** gibi Avrupa özel sektör temsil kuruluşlarının desteğiyle, kilit alanlara odaklanılması, Türkiye ile AB arasında daha derin yapısal bağlar ve karşılıklı bağımlılıklar oluşturulmasında kritik bir rol oynayabilir.

Özellikle Draghi raporunda vurgulanan sanayi politikası tartışmalarından yararlanmak, bu bağların ilerletilmesi açısından benzersiz bir fırsat sunmaktadır. Konu, AB Komisyonu odaklı ele alınabileceği gibi, AB içerisindeki ekonomileri birbirini tamamlama potansiyeline sahip ülkelerle ikili veya üçlü iş birliği modelleri çerçevesinde de değerlendirilebilir. Böyle bir iş birliği, Türkiye'nin Avrupa ekonomik yapısına uyumunu güçlendirmenin yanı sıra, giderek daha zorlu hale gelen küresel ortamda AB'nin rekabet gücüne ve dayanıklılığına katkıda bulunacaktır.

Vize Muafiyeti

Vize konusu artık iyice çıkmaza girmiş durumdadır. Öğrencilerimiz, çeşitli toplantılara katılacak akademisyenlerimiz ve iş insanlarımız birçok zorluklarla karşılaşmaktadır. Özellikle yurt dışındaki kurumlardan kabul almış, hatta bazıları AB kapsamındaki hareketlilik programları çerçevesinde eğitim, staj veya araştırma için hak kazanmış bireylerin dahi vize talepleri reddedilmektedir. Vatandaşlarımızın vize taleplerine ret oranı sürekli yükselmekte, vize verilse bile kısa süreli olmaktadır. Bu duruma, son yıllarda AB ülkelerine yasal yollardan giden vatandaşların bile artan iltica taleplerinin neden olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye, vize muafiyeti için ilgili mutabakatlarda üstlendiği yükümlülükleri dokuz yıldan fazla bir süredir yerine getirmemektedir. **Geri kalan altı kriterin karşılanması için gerekli yasal ve idari düzenlemelerin bir**

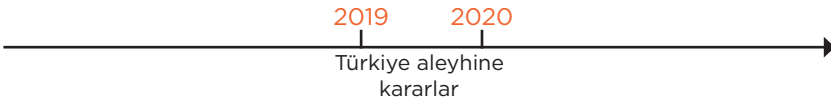

an önce hayata geçirilmesi elzemdir. Ancak unutulmamalıdır ki bu koşulların yerine getirilmesi Komisyon'un yeşil ışık yakmasını sağlasa dahi bunun dışında üye ülkelerin ve Avrupa Parlamentosunun da onayı gerekecektir. Bu son iki aşama kolay olmasa da koşulları yerine getirdiğimizi ortaya koyarak AB üzerinde daha fazla baskı yapabileceğimiz bir noktaya gelebiliriz. Öte yandan, AB'nin üçüncü ülkelere uyguladığı vize rejimine Türkiye'nin uyum göstermesi de gerekmektedir.

Türkiye, uzun süre bazı AB ülkelerine vize muafiyeti tanırken, bazılarına ise vize uygulamaktaydı. 2 Mart 2020 tarihinde ise Güney Kıbrıs dışında geri kalan AB ülkelerinden karşılıksız olarak vize zorunluluğunu kaldırmıştır. Karşılığında ise herhangi bir kazanç sağlamamıştır. **Türkiye, Avrupa Birliği tarafından uygulanacak olan Avrupa Seyahat Bilgi ve Yetkilendirme Sistemine (ETIAS) benzer şekilde, Türkiye'ye vizesiz seyahat edecek ziyaretçiler için belli bir ücret karşılığında elektronik bir seyahat yetkilendirme programı (seyahat izni) uygulayabilir.**

Dış Politika

AB Komisyonunun hazırladığı son Türkiye Raporu'nda, Ankara'nın AB'nin dış, güvenlik ve savunma politikalarına uyum oranının %5 seviyelerine kadar düştüğü vurgulanmaktadır.⁷ Ayrıca 17 Aralık 2024 tarihli Konsey bildirgesinde, Türkiye'nin dış politikasının AB'ninkine uymadığı belirtilmektedir. Bu durumun nedenleri iki tarafta da yatmaktadır. AB son yıllarda Türkiye'yi yakından ilgilendiren (Rusya-Ukrayna savaşı gibi) en önemli konularda dahi Türkiye'ye danışma gereği duymadan kararlar almakta ve ardından Türkiye'nin bu kararlara uymasını beklemektedir. Dahası, bir yandan Komisyon'un en yetkili ağzından adaylığımıza yönelik en ufak bir ifade çıkmazken, Rusya'ya yaptırımlar konusunda adaylığımız hatırlanarak buna uymamız talep edilmektedir.

⁷ Avrupa Komisyonu, *2024 Türkiye Raporu*, 30 Ekim 2024, 82.

Türkiye'nin beş yıllık bir aradan sonra AB'nin gayri resmi Dışişleri Bakanları (Gymnich) toplantılarına çağrılması olumlu bir adım olup, devamının gelmesi ümit edilmektedir. **Elbette ki bu süreçte, Türkiye dış politika alanında öngörülebilir bir tutum alırken, AB de Türkiye'yi bir rakip olarak görmek yerine, iş birliği yapılabilecek ve birlikte hareket edilecek bir ülke olarak değerlendirmelidir. Bu çerçevede Türkiye de dış politikasıyla çelişmeyecek bazı kararlara uymaya çalışabilir.** Doğu Akdeniz'de gerilime yol açacak davranışlardan iki taraf da kaçınmalıdır. Özellikle Balkanlar ve Doğu Avrupa'da Türkiye ile AB'nin yapacağı iş birliğinin artı değeri vardır. Ayrıca, yeni iş birliği alanları olarak Orta Doğu ve Kafkaslar'da barışın tesisine yönelik çalışmaları ile Türkiye'nin etki ve etkinliğini artırdığı Afrika'da, AB'ye yönelik yasa dışı göçün azaltılmasına da hizmet edecek siyasi istikrarın ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasına yönelik ortak projeler geliştirilebilir.

AB içinde Almanya, Fransa ve İtalya gibi belli başlı ülkelerle ikili ve üçlü düzeyde daha yakın ilişkiler kurulması ve geliştirilmesi stratejik bir öncelik olarak değerlendirilmelidir. Diğer taraftan, Batı ile bir arada olduğumuz NATO, G20, OECD, Avrupa Konseyi, AGİT ve Avrupa Siyasi Topluluğu (AST) gibi oluşumlarda daha yakın iş birliği imkânları araştırılmalıdır. Bu çerçevede, Türkiye, AB ile stratejik diyalogunu derinleştirmek ve Avrupa'daki önemli platformlardaki görünürlüğünü artırmak adına somut adımlar atabilir. Örneğin, 2025 yılında Arnavutluk ve Danimarka'nın ev sahipliğinde gerçekleşecek olan AST Zirvesi'nin 2026 yılında Türkiye'de düzenlenmesi için resmi bir teklif sunulabilir. Türkiye'nin bu süreçte ev sahipliği üstlenmesi, yalnızca Avrupa'daki çok taraflı iş birliği mekanizmalarına katkısını göstermekle kalmayacak, aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa'daki diplomatik etkisini güçlendirecek ve AB ile yapıcı bir ortak olarak konumlanmasına katkı sağlayacaktır.

Bununla birlikte, terörle mücadele konusunda iş birliğinin derinleştirilmesi her iki taraf için de karşılıklı fayda sağlayan ve

Türkiye ile AB'nin güvenliği ve istikrarı üzerinde uzun vadeli etkileri olan kritik bir alan olarak durmaktadır. Bu konuda, **tarafkların ön yargı olmaksızın samimi bir yaklaşım sergilemesi, terörist örgütler arasında fark gözetmeden samimi şekilde çaba göstererek gerekli önlemleri alması, yalnızca karşılıklı güveni artırmakla kalmayacak, aynı zamanda küresel tehditlere karşı daha etkili ve birleşik bir cephe oluşturmaya da katkı sağlayacaktır.**

Üst Düzey Diyalog

1999 AB Helsinki Zirvesi'nde aday olan Türkiye, bu tarihten sonra AB'nin Hükümet ve Devlet Başkanları Zirveleri ile Bakanlar seviyesindeki toplantılarına diğer adaylarla birlikte davet edilmiş ve böylece önemli bir diyalog imkânı oluşmuştu. Ancak Ankara 2004 yılından sonra 2015-2016 yıllarında göç konusunda yapılan Zirvelere kadar bir daha çağrılmamıştır. Buna mukabil, her AB Dönem Başkanlığının düzenlediği gayri resmi Bakanlar toplantılarına yakın zamanlara kadar Türk meslektaşları katılmışlardır. Bunun da kesildiği görülmektedir. **Bu toplantılara Türk Bakanlarının tekrar davet edilmesi sağlanmalıdır. Bu, diyalogun geliştirilmesi ve ortaklık ruhunun yeniden tesis edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'nin bu oturumlara düzenli olarak davet edilmesi, daha kapsamlı bir iletişimi mümkün kılmanın yanı sıra, karşılıklı güvenin inşasına katkı sağlayacak ve Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki iş birliğini güçlendirecektir.**

Şu anda sadece belli alanlarda ve daha ziyade AB'nin çıkarlarına odaklanan konularda (göç ve güvenlik; tarım; sağlık; bilim, teknoloji ve araştırma; ticaret) Bakan düzeyinde ilgili AB Komiserleriyle görüşmeler yapılmaktadır. **Bu diyalogların daha geniş bir konu yelpazesini ve politika alanlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi, her iki taraf için de önemli faydalar sağlayacak;** karşılıklı anlayışı güçlendirecek ve önceliklerin daha geniş bir çerçevede uyumlaştırılmasına katkıda bulunacaktır.

Mevcut tıkanmışlık, büyük ölçüde, Türkiye ile AB arasında uzun süredir kapsamlı ve stratejik bir diyalog yapılmamasından

2023

Borrell Raporu

kaynaklanmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin AB ile ortak paydalarını giderek kaybetmesine ve AB ortamlarından uzaklaşmasına yol açmıştır. **Bu çıkmazın aşılması, her iki tarafın da ortaklığı yeniden canlandıracak ve Türkiye'nin Avrupa projesine bağlılığını pekiştirecek sürdürülebilir, kapsayıcı ve üst düzey diyaloglara yönelik güçlü bir irade ortaya koymasını gerektirmektedir.**

Kıbrıs

İster kabul edelim, ister etmeyelim, Kıbrıs meselesi, Yunanistan'ın AB üyeliğinden bu yana ve özellikle Gümrük Birliği müzakerelerinin başlamasından itibaren, Türkiye-AB ilişkilerini sürekli olarak etkilemiş ve ilişkileri gölgelemiştir. GKRY'nin 2004 yılında AB'ye üye olmasıyla birlikte, bu konu artık AB açısından bir üye devletin sorunu olarak ele alınmış ve Türkiye-AB ilişkileri ile doğrudan ilintilendirilmiştir. Bu nedenle de üyelik müzakerelerimiz, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve hatta vize muafiyetinin sağlanması Kıbrıs sorununa bağlı durmaktadır.

Bu konuda, BM tarafından zaman zaman yapılan girişimler çerçevesinde uzlaşma çabaları yürütülmüşse de şimdiye kadar başarı sağlanamamıştır. AB ise ilişkilerin gelişmesinde GKRY'ye yönelik taleplerini ön koşul olarak sürmeye devam etmekte ve bu durum sorunun daha da derinleşmesine yol açmaktadır. **Bununla birlikte, mevcut koşullar göz önünde bulundurulduğunda, BM öncülüğünde başlatılacak yeni bir girişime olumlu ve yapıcı bir yaklaşım sergilemek, ilişkilerin iyileştirilmesi açısından önemli bir adım olabilecektir.**

BM çerçevesinde yeniden canlandırılmış bir müzakere süreci kapsamında, her iki tarafın da iyi niyetini içeren bir diyalog kurulması, yalnızca Kıbrıs sorununun çözümüne katkı sağlamakla kalmayıp, Türkiye ve AB arasındaki daha geniş iş birliği alanlarında da ilerleme kaydedilmesine zemin hazırlayabilir. Dengeli bir çözüm, ticaret, serbest dolaşım ve bölgesel istikrar gibi kritik alanlarda Türkiye-AB ilişkilerinin güçlenmesinin önünü açacaktır.

Avrupa Komisyonu
Başkanı Ursula von der
Leyen'in Ankara Ziyareti

2024

İş Birliği Yapılabilecek Diğer Alanlar

AB ve Türkiye, mevcut siyasi tıkanıklıkların ötesine geçerek karşılıklı yarar sağlayacak iş birliği alanlarını keşfetme potansiyeline sahiptir. Dünyamızın sürekli geliştiği bir ortamda iş birliği alanları da çoğalmaktadır. Bu tür alanlarda teknik ve üst düzey çalışmalara dayalı iş birliği, tarafların ortak çıkarlarını derinleştirirken, ilişkilerdeki mevcut sorunların çözümüne de zemin hazırlayabilir.

İş birliği yapılabilecek temel alanlar şunlardır:

• **Dezenformasyonla Mücadele:** Dezenformasyon, hem Türkiye hem de Avrupa Birliği (AB) için küresel bir tehdit oluşturarak, bu alanda daha güçlü bir **dijital iş birliğini** zorunlu hale getirmektedir. Yanıltıcı içeriklerin yayılmasını önlemek ve güvenli bir dijital ortam oluşturmak için şeffaf ve hesap verebilir bir ekosistem inşa edilmesi kritik bir adımdır. Bu doğrultuda, Türkiye'nin dijital düzenlemelerini AB'nin Dijital Hizmetler Yasası (DSA) ile uyumlu hale getirmesi, çevrim içi platformların hesap verebilirliğini artırarak dezenformasyonla mücadelede önemli bir ilerleme sağlayabilir.

Bu mücadelede etkili bir iş birliği için üç temel alan öne çıkmaktadır. Dijital okuryazarlık ve medya eğitiminin güçlendirilmesi, bireylerin çevrim içi içerikleri daha bilinçli tüketmesini sağlayarak yanlış bilgilere karşı direncini artırabilir. Sosyal medya ve arama motorlarında algoritma şeffaflığının sağlanması ve yapay zekâ destekli denetleme mekanizmalarının oluşturulması yanıltıcı içeriklerin yayılımını kontrol altına almak için kritik bir adımdır. Ayrıca, siber güvenlik alanında iş birliği geliştirilerek bilgi manipülasyonuna karşı veri paylaşımı ve teknik kapasitenin artırılması sağlanabilir.

Türkiye ve AB'nin dezenformasyonla mücadelede ortak hareket etmesi, yalnızca dijital alanda güvenliği ve şeffaflığı artırmakla kalmayacak, aynı zamanda iki taraf arasındaki karşılıklı güven ve iş birliğini daha da güçlendirecektir. **Ortak düzenleyici çabalar, sınır ötesi teknolojik yenilikler ve kurumsal kapasitenin artırılması, hızla değişen dijital tehditlere karşı daha dirençli ve güvenilir bir bilgi ekosisteminin** oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bu süreç, **demokratik değerleri ve toplumsal dayanışmayı pekiştiren sürdürülebilir bir dijital geleceğin inşasında** önemli bir adım olacaktır.

• **İklim Krizi ve Doğal Afetlerle Mücadele:** AB'nin Yeşil Mutabakat hedeflerine katkı sağlayabilecek projeler, Türkiye'nin enerji dönüşümünü desteklerken, iklim değişikliğiyle mücadelede AB'nin küresel liderlik rolünü pekiştirebilir. Bununla birlikte, **doğal afetlere karşı dayanıklılık (resilience) ve hazırlıklılığı (preparedness)** artırmaya yönelik ortak projeler, iki taraf arasında daha güçlü bir iş birliği zemini oluşturabilir. Türkiye'nin coğrafi konumu ve doğal afet riski yüksek bir bölgede bulunması, bu alanda geliştirilecek dayanıklılık politikalarını hem bölgesel hem de küresel ölçekte daha anlamlı hale getirmektedir.

Örneğin, erken uyarı sistemleri, sürdürülebilir altyapı yatırımları ve afet sonrası hızlı toparlanma süreçlerini kapsayan projeler, sadece çevresel değil, ekonomik ve sosyal dayanıklılığı da artırabilir. Bu kapsamda, **Türkiye'nin enerji dönüşümü ve afet yönetimi stratejilerinin Yeşil Mutabakatın döngüsel ekonomi ve sıfır karbon hedefleriyle uyumlu hale getirilmesi**, her iki taraf için de kazan-kazan sonuçları yaratabilir. Böyle bir çerçeve, hem iklim krizinin etkilerini hafifletmeyi hem de ekonomik kalkınmayı sürdürülebilir kılmayı mümkün kılacaktır.

• **Yenilenebilir Enerji ve Sürdürülebilir Enerji Teknolojileri:** Güneş, rüzgâr ve hidrojen enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynakları üzerine ortak yatırımlar, Türkiye ile AB arasında enerji iş birliğini derinleştirebilir. Bu tür bir iş birliği, enerji arz güvenliğini artırmanın yanı sıra her iki tarafın karbon nötr hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırabilir. Özellikle Avrupa'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltma çabaları göz önünde bulundurulduğunda, **Türkiye'nin enerji geçişindeki rolü stratejik bir önem taşımaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu, yenilenebilir enerji projelerinde AB için bir köprü ve alternatif bir enerji tedarik noktası olarak değerlendirilebilir.** Bu tür projeler, sadece iklim kriziyle mücadele değil, aynı zamanda enerji güvenliği açısından da önemli bir fırsat sunmaktadır.

• **Nükleer Enerji İş Birliği:** Nükleer enerji iş birliği, özellikle barışçıl amaçlarla nükleer enerji kullanımı konusunda, AB ile Türkiye arasındaki ilişkilerde önemli bir stratejik alan olarak öne çıkmaktadır. Bu tür bir iş birliği, enerji güvenliğini artırmanın yanı sıra, her iki tarafın da sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayabilir. Türkiye, enerji ihtiyacını karşılamak

için alternatif kaynaklar arayarak nükleer enerjiyi potansiyel bir çözüm olarak değerlendirmektedir. AB ise, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında düşük karbonlu enerji kaynaklarına yönelmekte ve nükleer enerjiyi bu bağlamda önemli bir seçenek olarak görmektedir.

• **Gençlik, Eğitim, Bilim ve İnovasyon Alanlarında İş Birliği:**

Hâlihazırda Türkiye, aday ülke olarak Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programı (ESC) gibi AB'nin gençliği hedefleyen programlarına aktif olarak katılım göstermektedir. Öğrenci hareketliliği ve gençlik projeleri yoluyla kültürel yakınlaşma ve ortak anlayış teşvik edilirken; Horizon Europe programı gibi programlarla bilimsel araştırma ve inovasyon alanında iş birlikleri de desteklenmektedir. Bu programlar, genç nesiller ve araştırmacılar arasında AB-Türkiye bağlarını güçlendirme potansiyeli taşımakta ve küresel meseleler üzerine farklı perspektiflerin geliştirilmesi için bir zemin hazırlamaktadır. Ancak, mevcut vize sorunları bu katılımı ciddi şekilde zorlaştırmaktadır. Örneğin, projelere seçilen öğrenciler, akademisyenler ve araştırmacılar vize süreçlerindeki gecikmeler veya retler nedeniyle programlara katılamamaktadır. Bu sorunların aşılması ve daha fazla proje ve ortaklık için yeni fırsatlar yaratılması gerekmektedir.

• **Uzay ve Havacılık:** Türkiye'nin uzay ve havacılık sektöründeki büyüyen yetkinlikleri ve AB'nin gelişmiş altyapısı, potansiyel iş birliği fırsatlarını güçlendirmektedir. Türkiye, özellikle uzay araştırmaları ve uydu teknolojileri gibi alanlarda ortak projeler, veri toplama, iklim değişikliği izleme ve afet yönetimi gibi kritik uygulamalar için önemli katkılar sağlayabilir. AB'nin geniş uydu altyapısı ile Türkiye'nin yerli üretim kapasitesini birleştirerek, bölgesel ve küresel güvenlik, hava trafik yönetimi ve çevresel izleme konularında etkili çözümler geliştirilebilir. Ek olarak, havacılık endüstrisi, uluslararası hava taşımacılığının artan talebine paralel olarak, sürdürülebilir uçuş teknolojilerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Karbon salımını azaltan yeni nesil uçak tasarımları, daha verimli motor teknolojileri ve yakıt alternatifleri üzerinde yapılacak ortak çalışmalar, hem çevresel etkilerin azaltılmasına hem de sektörün ekonomik olarak daha verimli hale gelmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, Türkiye ve AB'nin havacılıkta yaratıcılık, güvenlik standartları ve havacılık

endüstrisinin dijitalleşmesi alanlarında iş birliğini derinleştirmesi, uzun vadede her iki taraf için de stratejik kazançlar sağlayacaktır.

Uzay ve havacılık iş birliği, sadece teknoloji ve bilimsel gelişmelerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bölgesel güvenlik ve savunma stratejileriyle de örtüşen bir alan haline geldiğinden, bu alanda yapılacak iş birlikleri, hem ekonomik kalkınmayı hem de güvenlik iş birliğini güçlendirecektir.

• **Hayvancılık, Gıda ve Gıdaya Dayalı Sanayi:** AB'nin yüksek standartlara dayanan gıda güvenliği ve üretim kriterleri, Türkiye'nin hayvancılık, gıda ve gıda sanayi sektörlerinde büyük bir gelişim potansiyeli sunmaktadır. AB ile yapılacak iş birliği, Türkiye'nin gıda güvenliğini artırarak, üretim kalitesini yükseltebilir ve karşılıklı ticaretin artmasına zemin hazırlayabilir. Özellikle organik gıda üretimi ve sürdürülebilir tarım uygulamaları konusunda AB ile ortak projeler geliştirilmesi, gıda sanayinde yaratıcılık ve yeni teknolojilerin uyumu, gıda işleme süreçlerinin iyileştirilmesi, Türkiye'nin AB pazarındaki rekabetçiliğini artırarak yalnızca ticaretin gelişmesine değil, aynı zamanda gıda güvenliğinin güçlendirilmesine ve bölgesel istikrarın sağlanmasına önemli bir katkı sunabilir. Türkiye'nin AB nezdinde 30'a yakın ürünü coğrafi işaretle tescillenmiştir. Coğrafi etiketleme sistemi, ürünlerin kalitesini ve kökeni güvence altına almaktadır. Coğrafi işaretli ürünlerin sayısının artırılarak AB ülkelerine ihraç edilmesi, bu süreçlerin kolaylaştırılması, ticaretin artmasına ve AB standartlarına uyumun hızlanmasına fayda sağlayabilir. Ayrıca bu, Türk ürünlerinin uluslararası alanda tanınmasını ve değer kazanmasını destekleyecek ve dolaylı olarak ülke turizmine de katkı sağlayacaktır.

• **Tıp, Yaşam Bilimleri ve 3. Yaş Turizmi:** Türkiye, sağlık turizmi alanında önemli bir potansiyele sahip olup, bu alandaki hizmetleri ve altyapıyı AB ile yapılacak ortak projeler aracılığıyla daha da geliştirebilir. Özellikle yaşlanan nüfusa yönelik sağlık hizmetleri, yaşlılar için sağlıklı yaşam ve bakım alanlarında ortak çalışmalar, Türkiye'nin bölgedeki güçlü sağlık turizmi merkezi olma konumunu pekiştirebilir. AB ile iş birliği, sağlık teknolojilerinde yenilikçi çözümlerin uyumunu, tıbbi cihazlar ve ilaç endüstrisinde karşılıklı bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik ederek, Türkiye'nin

bu alandaki rekabet gücünü artırabilir. Ayrıca, üçüncü yaş turizmi kapsamında yaşlı turistlerin tedavi ve bakım ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin sunulması, Türkiye'nin sağlık turizmi pazarını büyütüp, AB vatandaşlarının bölgeye olan ilgisini artırarak, her iki tarafın ekonomik ve sosyal faydalar elde etmesini sağlayabilir.

Bu iş birliği alanları, hassas ve uzun süredir çözülememiş meselelerden bağımsız olarak, "pozitif gündem" oluşturulmasına olanak tanıyacaktır. Pozitif gündem, taraflar arasındaki diyalog zeminini derinleştirerek, yalnızca mevcut gerilimli konulara değil, aynı zamanda iş birliği potansiyeli taşıyan yeni alanlara da odaklanılmasını sağlayabilir.

Ayrıca, 'Dış Politika' ve 'Üst Düzey Diyalog' başlıklarında önerilen stratejilerle paralel olarak, bu alanlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, karşılıklı anlayışın ve etkili bir diplomatik iletişimin sağlanmasına katkı sunacaktır. Özellikle AB'nin sınırları içerisindeki siyasi istikrarın ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi, hem AB'nin gelecekteki uyum hedeflerine hem de Türkiye'nin daha yakın iş birliği kurma bakışına hizmet edecektir. Böylelikle, sadece mevcut ekonomik ilişkilerin değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal etkileşimin de güçlenmesi sağlanabilir.

Atılması Gereken Adımlar

İlişkilerin canlandırılması ve geliştirilmesi için suçlu aramadan, her iki tarafın karşılıklı olarak atması gereken adımlar açıkça ortadadır. Geçmişe bakıldığında, AB ile ilişkilerimizin gelişmesi ve ilerlemesi şimdiye kadar büyük ölçüde Türkiye'nin çabaları ile gerçekleşmiştir. Üyelik uzun vadeli bir hedef olmaya devam edecektir. Ancak sürekli tekrarlandığı üzere Türkiye-AB ilişkilerinin bu şekilde sürmesi kimsenin yararına değildir.

Bu nedenle şimdi yaratıcı bir bakış açısıyla tekrar bir atılımda bulunmanın zamanı gelmiştir. Düşüncelerin, ön yargıların değişmesi kolay olmasa da **sözler yerine davranış ve uygulamalarla olumlu yönde bazı hareketlenmeler yaratılması ve değişimi başlatmak** mümkündür. Aksi takdirde ilişki ve iş birliğindeki mevcut tıkanıklık herhangi bir somut ilerleme olmadan sürecektir.

AB'nin Türkiye'ye bakış açısını değiştirmek ve bunun uzun erimli olması için çalışmak gerekmektedir. AB ile Türkiye'nin birlikte hareket etmesi iki taraf için de kazanç sağlayacaktır. Bu bağlamda, konular arasında bağlantı kurulacaksa bunun engelleyici değil teşvik edici şekilde değerlendirilmesi üzerinde durulmalıdır.

Ancak, bu adımlar atılırken Türkiye'de hukuk, yargı ve özgürlükler alanındaki gerilemelerin düzeltilmesinin de vazgeçilmez bir unsur olduğunu bilmek gerekir. Mevcut aşamada üyelik söz konusu olmasa da Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve vize muafiyetinin sağlanması gibi meseleler, bu alanlardaki ilerlemeye bağlıdır. Ayrıca, ekonomik kalkınma ve refahın artırılması da bu yoldan geçmektedir.

Avrupa Birliği Tarafından Atılabilecek Adımlar:

- Ankara Anlaşması çerçevesinde Ortaklık Konseyi'nin yeniden faaliyete geçirilmesi;
- Gümrük Birliği'nin güncellenmesine ilişkin teknik müzakerelere başlanması;
- Türkiye ile yeniden en üst düzeyde bir araya gelinmesi;
- Dönem Başkanlarının düzenledikleri gayri resmi Bakanlar toplantılarına Türk Bakanların yeniden davet edilmesi;
- Ortak Güvenlik ve Savunma Politikalarına Türkiye'nin daha fazla katkıda bulunmaya davet edilmesi;
- Türkiye'nin, duruma göre bazı AB ajanslarına katılmaya davet edilmesi;
- 18 Mart 2016 tarihli AB-Türkiye Mutabakatında düzensiz geçişlerin sona ermesi veya en azından önemli ölçüde ve sürdürülebilir bir şekilde azaltılması durumunda Gönüllü İnsani Kabul Programı'nın devreye alınması öngörülmektedir. Üye Devletler, Aralık 2017'de Standart İşletim Prosedürlerini onaylamış, ancak henüz programı aktifleştirme kararı almamıştır. AB'nin Gönüllü İnsani Kabul Programı'nın uygulanmaya başlaması;
- AB'ye vize başvurusunda bulunan belirli kategorilerdeki Türk vatandaşlarının (iş insanları, öğrenciler, AB'de aile fertleri bulunan

Türk vatandaşları vs.) vize başvurularına erişiminin kolaylaştırılması için üye devletlerle birlikte imkânların araştırılması. Bu çerçevede uzun geçerlilik süresine sahip çok girişli vizelerin verilmesinin sağlanması.

Türkiye Tarafından Atılabilecek Adımlar:

- Reform İzleme/Uygulama Grubu'nun tekrar etkili bir şekilde çalışması;
- Dış politikada AB ile asgari müşterekte buluşulması;
- Vize muafiyeti konusunda geri kalan kriterlerin tamamlanması;
- Avrupa Konseyi ile diyalogun güçlendirilerek AKPM denetiminin kapatılmasına yönelik adımların atılması ve AİHM kararlarının uygulanması;
- Gümrük Birliği'nin tanıma olmadan GKRY'ye uygulanması;
- Birleşmiş Milletler gözetiminde Kıbrıs görüşmelerine tekrar başlanması.
- Türkiye'nin AB ile ilişkilerindeki önceliklerini, reform süreçlerini ve iş birliği tekliflerini muhataplarına daha etkili bir şekilde aktarmasını sağlayacak yeni bir 'iletişim stratejisinin' geliştirilmesi.

Sonuç

Yukarıda değinildiği üzere Türkiye ve AB arasındaki ilişkiler uzun süredir bir çıkmaz içinde olup, karşılıklı bir atalet bulunmakta ve somut adım atılamamaktadır. Mevcut durgunluk, karşılıklı güven eksikliğini derinleştirmiş ve iş birliği alanlarının daralmasına yol açmıştır. Türkiye'deki algı, AB'nin zayıfladığı, sorunlarıyla baş edemediği, ikiyüzlü davrandığı ve artık bir çıpa olamadığı şeklindedir. AB de Türkiye'yi demokrasiden ve özgürlüklerden uzaklaşan, gittikçe otoriterleşen bir ülke gibi görmektedir. İki algı da kısmen doğru unsurlar içeriyor olsa da resmin tamamını göstermemektedir.

AB daha önce olduğu gibi mevcut sorunların üstesinden gelecektir. Türkiye'de ise demokrasinin, zayıflamış olmasına rağmen, hâlen var olduğu bir gerçektir. Öte yandan, küresel değişimler ve yeni jeopolitik gerçekliklerin hâkim olduğu bir dünyada, sadece çok kutuplu değil fakat çok katmanlı bir uluslararası yapıya doğru giderken, daha fazla bağımlı hale gelen **AB ile Türkiye'nin birbirlerini yeniden keşfetmeleri gerekmektedir.**

Bu bağlamda, **Türkiye-AB ilişkilerinin yeniden canlandırılması için her iki tarafın da samimi ve somut adımlar atması gerekmektedir. Bu adımlardan bir kaçının atılması bile ortamı değiştirebilir.** Türkiye, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokratik değerler alanında reformları hızlandırarak AB ile olan ilişkilerinde güven tazelemelidir. AB ise, Türkiye'yi stratejik bir ortak olarak görmeli ve iş birliği alanlarını genişletmek için yapıcı bir yaklaşım benimsemelidir. Bu çerçevede, **sivil toplum, akademik çevreler ve özel sektör de sürece dahil edilerek ilişkilerin yalnızca hükümetler arası düzeyde değil, çok boyutlu bir etkileşim içinde yeniden şekillendirilmesi sağlanmalıdır.**

Üyelik müzakerelerinin başlamasının yirminci yılında, AB ile yeniden temas sağlamak ve bir yandan ülke içinde söylemi olumluya çevirmek için çaba sarf ederken, diğer yandan yurt dışında Türkiye'ye olan bakış açısını da olumlu yöne getirmek için Global İlişkiler Forumu olarak bir veya birkaç düşünce kuruluşu ile çalışmak yararlı olacaktır. Brüksel'de Avrupa Komisyonu ve üye

ülke Temsilcilikleri ile ayrıca Avrupa Parlamentosu üyeleriyle temas sağlanarak resmi ağızların dışında farklı söylemler geliştirilmesi algıların değişmesine katkıda bulunabilecektir. Aynı şekilde, üye ülkelerle daha sık temas sağlayarak, Türkiye’de her şeye rağmen AB’ye ilgi duyan canlı bir sivil toplumun olduğunu ortaya koymak gerekmektedir.

Bunlar elbette küçük adımlardır. Esas değişimin karar alıcılar tarafından sağlanması gerekir. Bununla birlikte, Türkiye’de farklı sesler ve görüşlerin de olduğunu da ortaya koymanın yararının olacağına inanılmaktadır. **Yeni bir bakış açısının hem yurt içinde hem AB ülkelerinde tetiklenmesi gerekmektedir.**

Türkiye ve AB, ortak bir geleceği paylaşmaktadır. Küresel güç dengelerinin yeniden şekillendiği bu dönemde, tarafların birbirinden uzaklaşması ne Türkiye ne de AB için sürdürülebilir bir seçenektir. **Mevcut sorunlara rağmen, Türkiye-AB ilişkilerini yeni bir ivmeyle yeniden canlandırmak mümkündür. Bunun için ön yargılardan arınmış bir yaklaşım, stratejik sabır ve karşılıklı güvenin yeniden inşa edilmesi gerekmektedir.** Bu çerçevede, AB’nin gerçekleştirmesi gereken reformlarla birlikte Avrupa’nın geleceği tartışmalarına katılmak ve değişen küresel ortamda ilişkileri yeni bir temele oturtmak ve ortak çıkarlara yönelmek iki tarafı da kazançlı kılacaktır.

THE REASONS FOR WRITING THIS REPORT

The year 2025 marks the twentieth anniversary of the start of Turkey's accession negotiations with the European Union (EU). Despite two decades having passed, no substantial progress has been made, and the negotiations have effectively reached an impasse. This reality calls for a fresh perspective and a renewed effort to revitalise Turkey-EU relations. While Turkey's EU membership may not be an attainable goal in the short term, it remains a long-term strategic objective. Furthermore, amid mounting global challenges, Turkey-EU relations should not be confined solely to formal negotiations but rather approached through a broader, multidimensional framework of cooperation.

Over the past two decades, global and regional dynamics have played a crucial role in shaping the trajectory of Turkey-EU relations. Political tensions, economic crises, security threats, and geopolitical shifts have further highlighted the strategic significance of both parties. While the EU grapples with substantial internal challenges, Turkey remains a pivotal actor in its region. In this context, cooperation should not be limited to crisis management or narrow interests but should instead be redefined through a long-term, constructive, and sustainable approach.

As experts who have dedicated many years to diplomacy, academia, and civil society, working intensively to advance Turkey-EU relations, we firmly believe that maintaining dialogue is of paramount importance. Civil society has remained a crucial bridge, preventing a complete breakdown in ties. Despite stagnation at the governmental level, academic, economic, and social interactions have persisted, forming a strong foundation for a resilient and enduring partnership.

We see this anniversary not only as a moment to reflect on the past but also as an opportunity to develop concrete cooperation proposals and outline a renewed vision for the future. In an era of escalating global crises, deeper collaboration between Turkey and the EU across key areas—ranging from climate change and energy security to digital transformation, migration management, and combating disinformation—would be far more beneficial than divergence. In this context, rather than resorting to short-term and reactive policies, a constructive approach rooted in mutual goodwill and a long-term strategic vision is essential. In other words, Turkey and the EU must rediscover one another and rebuild their relationship on the foundation of shared interests.

The “future of Europe” is inseparable from the “future of Turkey”. Therefore, the EU cannot sustain its global ambitions without acknowledging Turkey’s role and position in shaping Europe’s future. Through this report, we aim to lay the groundwork for a new era in Turkey-EU relations, maintain open channels of dialogue, and contribute to rebuilding mutual trust to revitalise relations.

Respectfully,

AUTHORS OF THE TEXT

Prof. Dr. Sinem Akgül-Açıkmeşe

Nilgün Arısan-Eralp

Büyükelçi (E) Fatih Ceylan

Prof. Dr. Atila Eralp

Prof. Dr. Ahmet İçduygu

Eşref Ruşen İnceoğlu

Büyükelçi (E) Erdoğan Işcan

Dr. Bahadır Kaleağası

Fulya Kocukoğlu

Büyükelçi (E) Selim Kunalalp

Doç. Dr. Çiğdem Nas

Büyükelçi (E) Özdem Sanberk

Büyükelçi (E) Rauf Engin Soysal

Büyükelçi (E) Selim Yenal

The views and opinions expressed in this GRF Special Report are those of the authors, and do not necessarily represent the institutional views of GRF.

AUTHORS' BIOGRAPHIES

Sinem Akgül-Açıkmeşe

Sinem Akgül Açıkmeşe is Professor of International Relations and Chair of the Department of Political Science and International Relations at Kadir Has University (KHAS). She holds a BA in International Relations and an MA in European Union-International Relations from Ankara University. She completed an MSc in European Studies at the European Institute of the London School of Economics and Political Science (LSE) and earned her PhD in European Studies-International Relations from Ankara University in 2008.

Prof. Açıkmeşe has been awarded several prestigious fellowships throughout her career, including a Jean Monnet Fellowship at LSE (2001-2002), a Turkish Academy of Sciences Fellowship (2002-2008), and a Sasakawa Young Leaders Fellowship (2005-2007). She was a visiting PhD student at LSE (2005-2006), a US Department of State Fellow at the IGCC-University of California, San Diego (2007), and a Black Sea Young Reformers Fellow (2010-2011). She has also been a visiting researcher at Stellenbosch University (2016) and a visiting scholar at Harvard University (2017). Since 2021, she has been a Senior Fellow at the Centre in Modern Turkish Studies (MTS), housed at the Norman Paterson School of International Affairs, Carleton University, Canada.

Her research focuses on Security Studies, Transatlantic Relations, EU foreign and neighborhood policies (with a security perspective), European integration, enlargement, and Turkey-EU relations. She has published books with prestigious academic publishers and her research has appeared in leading international journals, including *Journal of Common Market Studies*, *Journal of European Integration*, and others. She has over 25 years of teaching experience, having held full-time positions at Ankara University and TOBB University of Economics and Technology before joining KHAS in 2011.

Prof. Açıkmeşe currently serves as a Governing Board Member and Secretary-General of the International Relations Council of Turkey (IRCT). She was also a member of the Governing Council of the International Studies Association (ISA) from 2018 to 2020. Additionally, she has led and contributed to numerous national and international research and exchange projects, including EU-FP7 Marie Curie Actions, EU-Horizon 2020 projects, Erasmus+ Strategic Partnerships, Erasmus+ Jean Monnet Actions, as well as TÜBİTAK-funded research projects. She also held the Jean Monnet Chair on “Hybrid Threats in the European Union” in the Department of International Relations at Kadir Has University from 2020 to 2023.

Nilgün Arısan-Eralp

Nilgün Arısan Eralp holds a B.S. degree in Economics from Middle East Technical University, M.A. degree in Economic Development from Leicester University and M.Sc. degree in European Studies from London School of Economics. Eralp worked as an advisor from 1987 to 1996 in several senior public authorities including the Ministry of State in charge of EU Affairs and Deputy Prime Ministry, and Prime Ministry of Turkey. From 1990 to 1992, Eralp worked as an expert in the State Planning Organisation, Directorate General for EU Affairs. In 1996, Eralp coordinated the 'Information Network Project for Small and Medium Sized Enterprises on Customs Union' jointly financed by the Economic Development Foundation (İKV) and the European Commission. Between 1997 and 2000, Eralp functioned as the Head of Department of Policies and Harmonisation in the Directorate General for the EU Affairs at State Planning Organisation. After leaving this position, Eralp served as the Director of National Programme in the Secretariat General for the European Union Affairs (EUSG) until 2009. Throughout this period, Eralp has been a Member of the Academic Board in the European Research Centre, Ankara University on behalf of the EUSG. Eralp has lectured in several universities on EU and Turkish and EU relations and has several publications on the same topic. Nilgün Arısan Eralp has been working at TEPAV since 2009 as the Director of the European Union Institute.

Fatih Ceylan

He completed his undergraduate studies in International Relations at the Faculty of Political Science, Ankara University. Following his graduation, he pursued postgraduate studies in the United States, earning a master's degree from Rutgers and Princeton Universities. In November 1979, he joined the Ministry of Foreign Affairs. Over the course of an approximately forty-year diplomatic career, he served in various capacities before retiring voluntarily in February 2019. Following his retirement, he remained actively engaged in foreign policy discussions, contributing numerous publications and analyses through leading think tanks and media platforms. At the ambassadorial level, he served as Turkey's Ambassador to Sudan (2006-2009) and later as Turkey's Permanent Representative to the North Atlantic Treaty Organization (NATO) (2013-2018). His other overseas postings include Islamabad, Deventer (Netherlands), Brussels (Belgium), Düsseldorf (Germany), and multiple assignments in Brussels, where he served as Deputy Permanent Representative at the Turkish missions to the Western European Union and the European Union. In his final role before retirement, he served as Deputy Undersecretary in Ankara, overseeing bilateral political relations (2010-2013). Currently he serves as the President of the Ankara Policy Centre (APM). He is married and has three children.

Atila Eralp

Atila Eralp is a member of the International Advisory Council of Istanbul Policy Center-Sabancı University-Stiftung Mercator Initiative. He was a Mercator-IPC Senior Fellow at IPC from 2019 to 2023. He is also an Emeritus Professor in the Department of International Relations at the Middle East Technical University, Ankara. He has been awarded the Jean Monnet Chair on Politics of European Integration since 2002. He has been the Coordinator of Jean Monnet Centre of Excellence since 2007. He was selected as one of the twenty European Success Studies by the European Commission in 2008. His research interests include enlargement process, neighborhood policy, EU's foreign and security policy, and the Turkey-EU relationship. Professor Eralp has published numerous articles and books on these issues. Eralp has coordinated and implemented various interdisciplinary EU-funded research, training, and communication projects.

Ahmet İçduygu

Ahmet İçduygu is the former Dean of the College of Social Sciences and Humanities at Koç University, Istanbul, Turkey. He currently holds a dual appointment as a full professor at Koç, one is in the Department of International Relations and the other is in the Department of Sociology. He is also the Director of the Migration Research Center at Koc (MiReKoc). He holds a PhD in Demography from the Australian National University. He held visiting professor or fellow positions at Stockholm University, the University of Warwick, the University of Manchester, the European University Institute in Florence, the University of Pennsylvania, Malmö University, and the University of Amsterdam. He is an elected member of the Science Academy in Turkey. In addition to his own individual research projects, Prof. İçduygu has conducted various research projects for international organisations such as IOM, UNHCR, EU, OECD and ILO. He teaches on migration studies, theories and practices of citizenship, international organisations, civil society, nationalism and ethnicity, and research methods. In addition to his numerous articles in scholarly journals, such as *Ethnic and Racial Studies*, *Citizenship Studies*, *European Review*, *International Migration*, *International Labour and Working Class History*, *Population, Space and Place*, and *British Journal of Middle Eastern Studies*, his most recent books include: *Migration and Transformation: Multi-Level Analysis of Migrant Transnationalism*, co-edited with P. Pitkänen and D. Sert (Springer, 2011), *Countries of Migrants, Cities of Migrants – Italy, Spain, Turkey*, co-edited with M. Balbo and J.P. Serrano (ISI Press, 2013), and *Critical Reflections in Migration Research: Views from the South and the East*, co-edited with Ayşem Biriz Karaçay (Koç University Press, 2014).

Eşref Ruşen İnceoğlu

Eşref Ruşen İnceoğlu started his career with Turkish Business and Industry Association (TÜSİAD), where he was responsible for implementing strategic communications, public diplomacy and lobbying actions on Turkey's full EU membership bid in Brussels, Paris and Berlin, between 2006 and 2010. He then held various positions in private sector and business associations (Sütaş, TÜSİAD, YASED, AİFD, Amcham Turkey/ABFT, TTYD) in İstanbul, Brussels and Paris; on external relations, public policy, EU affairs, government relations, corporate affairs and corporate communications. Between 2018 and 2022, Ruşen worked for the United Nations Development Programme (UNDP) and Food and Agriculture Organisation (FAO) on migration, refugees, social good and sustainable development. Ruşen graduated from Galatasaray University, department of international relations in 2004. He completed his master's degrees at Galatasaray University (Regional and Strategic Studies) and Université Paris-II Panthéon-Assas (Geostrategy, Development and Globalisation), as a Jean Monnet Scholar by the EU Commission. He also pursued PhD studies at Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales - EHESS-Paris on Development Economics. Currently serves as Administrative Director at Global Relations Forum, Ruşen is fluent in English and French.

Erdoğan İşcan

Erdoğan İşcan completed his undergraduate studies in Political Science and International Law at the Middle East Technical University. He joined the Ministry of Foreign Affairs in October 1978. After serving in diplomacy for over 40 years, he retired in April 2019.

In October 2019, he was elected as a member of the United Nations Committee against Torture (CAT) for the 2020-2023 term, and in 2023, he was re-elected for the 2024-2027 term. He is currently serving as Vice-Chair of the Committee. He also contributes to several think tanks.

He was a lecturer at İstanbul Kültür University from 2019 to 2023. During his long-standing diplomatic career, he held several positions both in Turkey and abroad. He represented Turkey as Ambassador to Ukraine (2005-2009) and South Korea (2009-2011), where he was also accredited to North Korea. Between 2014 and 2018, he served as Ambassador-Permanent Representative of Turkey to the Council of Europe in Strasbourg.

His previous postings include assignments in Doha, Frankfurt, Bonn, Vienna (disarmament negotiations), London (Consul General), and Geneva (Deputy Permanent Representative to the United Nations).

In Ankara, he last served as Deputy Undersecretary for Political Affairs (2013-2014). Prior to that, he held the positions of Director-General for Multilateral Political Affairs (2011-2013) and Director for the Council of Europe and Human Rights (2001-2005).

Throughout his diplomatic career, he also held independent international positions, including:

- Chair of the Committee of the Parties to the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) (2015-2018).
- Chair of Group of Rapporteurs on democracy education and culture (GR-C) of the Council of Europe Committee of Ministers (2017-2018).
- Member of Governing Board of the European Wergeland Centre (EWC), based in Oslo, promoting education for democratic citizenship and human rights (2017-2018).

Bahadır Kaleağası

Dr. Bahadır Kaleağası is president of the Paris Bosphorus Institute, board member of Straife USA and lecturer at Galatasaray University in Istanbul where he teaches European Union's international economic relations, globalisation and sustainable development. He is also Brussels Energy Club's honorary chairperson, member of European Council on Foreign Relations (ECFR), the Atlantic Council and Global Relations Forum (GİF/GRF), board member of Argüden Governance Academy, Women on Board Association, Yanındayız (HeForShe), Kalangos Foundation, Berlin Bosphorus Initiative and Forum Istanbul, and advisor to several companies, startups and nongovernmental organisations. He was formerly an EU Jean Monnet and NATO scholar, an academic at Université Libre de Bruxelles teaching international relations theories and the EU's decision-making process and global economic relations, visiting academic at Harvard, Georgetown and Jerusalem Universities, researcher for the European Commission's Forward Studies Unit; successively EU representative, international coordinator (Brussels, Washington DC, Beijing, Shanghai, London, Berlin, Paris, Dubai/Gulf, Silicon Valley/San Francisco), and CEO of Turkey's main business association TÜSİAD;

executive board member of BusinessEurope (The Confederation of European Business) and a delegate to OECD and B20/G20. He is the author of several books and articles on international affairs, sustainable development, and Turkey.

Fulya Kocukoğlu

Fulya Kocukoğlu works as Program Director at the Global Relations Forum (GRF). Her work spans a wide range of areas, including foreign policy, security, human rights, climate change, sustainable development, green transition, European Union policies, as well as the intersection of these subjects with technology and their geopolitical implications. In addition, she directs the GRF Young Fellows Program and the GRF İler Türkmen Diplomacy Seminars.

Previously, she worked as Research Assistant at the TÜSİAD EU-Brussels Representative Office and as Legal Consultant at the EU Rights Clinic, under the European Citizen Action Service (ECAS). She also served as the Press and Communications Officer during the 43rd session of the United Nations Human Rights Council in Geneva, Switzerland. She contributed analytical pieces on human rights, migration, and security in Europe to the independent news platform, Unfiltered Voices. Furthermore, she worked as an intern at the Ministry for EU Affairs, Directorate for Accession Policy, prior to its merger with the Ministry of Foreign Affairs.

She is one of the co-founders of Bruxircle, a youth platform established in Brussels in 2020 that focuses on European Union affairs and EU-Turkey relations. She is also a member of the Women in Foreign Policy Initiative (WFP14) and the Younger Generation Leaders Network on Euro-Atlantic Security (YGLN) under the European Leadership Network (ELN). She is a Fellow of the Turkey-Europe Future Forum (TEFF), an initiative of Stiftung Mercator Foundation. Additionally, she serves as a member of the Advisory Board of the Political Science Department at Galatasaray University.

After graduating from Notre Dame de Sion French High School, she earned her bachelor's degree in Political Science from Galatasaray University. She completed her first master's degree in International Relations at the University of Sussex and obtained her second master's degree (LL.M.) in Human Rights Law with a secondary specialisation in International Development from the University of Kent (Brussels School of International Studies).

Selim Kunalalp

Selim Kunalalp was born in Prague in 1951. After completing his secondary education at Lycée Français Saint Joseph in Istanbul in 1969, he graduated from the London School of Economics in 1973. In 1973, he joined the Turkish Ministry of Foreign Affairs. Between 1976 and 1978, he served as Second Secretary at the Permanent Mission of Turkey to the United Nations. From 1978 to 1979, he worked as Second Secretary and First Secretary at the Permanent Mission of Turkey to the United Nations Office at Geneva. Between 1979 and 1981, he served as First Secretary at the Turkish Embassy in Northern Cyprus.

In Ankara, he held the position of Head of Section in the Private Office of the Minister of Foreign Affairs from 1981 to 1983; from 1983 to 1986, he served as Counsellor at the Permanent Mission of Turkey to the United Nations Office at Geneva. He served as Ambassador to Sweden (2000-2003) and Republic of Korea (with concurrent accreditation to the DPRK) (2003-2005). He was Director-General for Policy Planning at the Ministry of Foreign Affairs in 2006-2007 and Deputy Undersecretary for Economic and Cultural Affairs at the Ministry of Foreign Affairs from 2007 to 2009. He was Ambassador, Permanent Delegate of Turkey to the European Union from 2009 to 2011 and Ambassador, Permanent Representative of Turkey to the World Trade Organisation from 2012 to 2014. After retiring from the Ministry of Foreign Affairs in 2014, he served as Deputy Secretary General of the Energy Charter in Brussels until 2016. In 2011, he was awarded the rank of Chevalier de la Légion d'Honneur by France.

Çiğdem Nas

Çiğdem Nas is an associate professor of International Relations, Secretary General of the Economic Development Foundation, and a member of the Global Relations Forum (GIF/GRF). She is a member of the academic staff at the Yıldız Technical University's Department of Political Science and International Relations. She is a graduate of the Political Science Department of Boğaziçi University and received her Master's degree in European Social Policy at the London School of Economics and Political Science. She completed her PhD on the European Minority Rights Regime at the Politics and International Relations of the EU Department of the Marmara University EU Institute and worked at the same Institute as a researcher and assistant professor between 1994 and 2007. She has been a lecturer at Yıldız Technical University since 2007, and has been working since that date also at the Economic Development Foundation, an NGO specialized in Turkey-EU relations. Her research interests cover the European Union, European integration, European politics and Turkey and EU relations. She is the co-editor and co-author of two books on

Turkey-EU relations published by Routledge Publishers: Turkey and the EU: Processes of Europeanisation and Turkey and EU Integration: Achievements and Obstacles. She has also contributed extensively to academic journals and publications on the EU and Turkey-EU relations.

Özdem Sanberk

After graduating from Galatasaray High School and the Istanbul University Faculty of Law, Özdem Sanberk entered the Foreign Ministry in 1963. After his first tour abroad, he was appointed as foreign policy advisor to Prime Minister Turgut Özal. Later he was posted as Ambassador and Permanent Delegate to the EU and subsequently he became Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs in Ankara (1991-95). He was Ambassador in London between 1995 and 2000 after which Sanberk voluntarily retired from the Ministry of Foreign Affairs. During his retirement years, Sanberk served in the Presidency and Board of Directors of various think tanks in Istanbul and Ankara, and also on the Board of Trustees of Kadir Has University. He is a Founding Member of the Global Relations Forum (GİF/GRF).

Sanberk took part in the United Nations Secretariat in New York as one of the four members of the UN Palmer Commission regarding the Mavi Marmara incident of 31 May 2010. Sanberk participates in seminars and conferences at the national and international levels.

Rauf Engin Soysal

Born in Istanbul in 1960, Ambassador Soysal is married and has one child. He graduated from Istanbul Saint Joseph French High School in 1978 and pursued his undergraduate studies at Marmara University's Faculty of Economics and Administrative Sciences, earning a degree in International Relations in 1982. Following a brief tenure as a Research Assistant to Rector Prof. Orhan Oğuz at the same university, he joined the Turkish Ministry of Foreign Affairs in March 1983.

His assignments at the Ministry's headquarters included serving as First Secretary in the Private Office of Undersecretary Ambassador Özdem Sanberk. He also held the positions of Chief of Cabinet (1997-1999) and Special Advisor to Foreign Minister İsmail Cem (2000-2002).

Ambassador Soysal served as Deputy Undersecretary for Bilateral Political Affairs responsible for the Middle East, South Asia and Policy Planning (2009-2010) and later as Undersecretary of the Ministry for European

Union Affairs (2014-2016). He served abroad respectively at the Turkish Embassy in Tehran, the Permanent Delegation of the Republic of Turkey to the European Communities, the Turkish Embassy in Paris, and the Permanent Delegation of the Republic of Turkey to the UN. Having served at the Turkish Embassy in Washington, D.C. as Counsellor and Minister-Counsellor, Deputy Chief of Mission between 2003 and 2007, he was appointed to Islamabad as Ambassador in 2007 and his posting there continued until mid-2009. In 2010, was appointed as Special Envoy of the UN Secretary General for Assistance to Pakistan on 27 September 2010. Upon completing his one-year mandate, he was appointed as Turkey's Permanent Representative to the Council of Europe in October 2011. Subsequently, from 30 October 2016, 1 March 2021, he served as Turkey's Permanent Representative to the Organisation for Security and Co-operation in Europe (OSCE).

Ambassador Soysal holds two master's degrees from the College of Europe (Promotion Altiero Spinelli) and Ecole Nationale d'Administration (ENA) (*Cycle International Long*, Promotion Saint-Exupéry).

Selim Yenel

Selim Yenel was born in 1956 in Istanbul. He entered the Ministry of Foreign Affairs (MFA) in 1979. His first posting was the Turkish Delegation to the OECD in Paris between 1981 and 1984. From there he went to the Turkish Embassy in Kabul, Afghanistan (1984 - 1986). After coming back to the MFA he was posted to the Turkish Delegation to the UN in New York (1988 - 1992). From 1994 till 1999 he was at the Turkish Delegation to the European Union in Brussels. He returned to Ankara and dealt with EU matters up until the opening of accession negotiations (1999 - 2005). Subsequently in December 2005 he was posted as Ambassador to Vienna until October 2009 when he returned to Ankara as Deputy Under-Secretary for Bilateral Political Affairs and Public Diplomacy. From December 2011 till January 2017 he was posted as Ambassador and Permanent Delegate of Turkey to the European Union. Upon his return to Ankara he became Undersecretary at the Ministry of EU Affairs until July 2018 when the EU Ministry and Foreign Ministry merged. In 2019 he was appointed as First Deputy Secretary General at the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) Organisation. In January 2020 he became President of Global Relations Forum. In 2021, his book titled "*Avrupa Birliği'nin Türkiye Sınavı - Bir Karşılıklı Anlaşılama Hikayesi*" (The European Union's Turkey Challenge - A Story of Mutual Misunderstanding) was published. He is married and has a son and a daughter.

EXECUTIVE SUMMARY

Turkey-European Union (EU) relations stand at a critical juncture, requiring a substantial transformation in response to the rapidly evolving global dynamics and complex international landscape of the 21st century. Technological advancements, the growing influence of artificial intelligence and digitalisation, the climate crisis, and energy security are pivotal issues that underscore **the need for stronger cooperation between Turkey and the EU**. However, in recent years, relations have stagnated, lacking strategic depth, while accession negotiations have come to a standstill, leading to a crisis of trust between the two sides. Beyond tangible issues such as updating the Customs Union and visa liberalisation, the broader membership perspective remains suspended under the weight of prevailing political and economic challenges.

On the 20th anniversary of the start of accession negotiations, the stagnation of relations and the erosion of mutual trust have led to strategic losses for both sides. In this context, the Global Relations Forum (GRF), in its special report titled "*A Roadmap for Turkey-EU Relations*,"¹ published in June 2021, presented recommendations on how to overcome these challenges. The fact that these recommendations remain relevant today highlights the lack of progress in Turkey-EU relations. Therefore, considering the evolving dynamics, we believe that drafting this new report is both timely and beneficial for revitalising relations.

The interdependence between Turkey and the EU presents strategic opportunities for revitalising their relations. With its geographical position and regional influence, Turkey has the potential to be an indispensable partner in the EU's security and defence policies. The dynamics in the Black Sea and Eastern Mediterranean further highlight Turkey's role in NATO and European defence initiatives. Rising threats from Russia, shifts in the United States' global commitments, and the uncertainty these changes bring have accelerated the EU's efforts to strengthen its strategic autonomy. This makes Turkey's active participation in

¹ Arsan-Eralp, Nilgün, Senem Aydın-Düzgüt, Atıla Eralp, Haluk İlicak, Bahadır Kaleağası, Selim Kunalp, Gıdem Nas, Özdem Sanberk, Selim Yenel, and Fulya Kocukoğlu (Project Coordinator). A Roadmap for Turkey-European Union Relations. GRF Special Reports Series, June 2021. Global Relations Forum (GRF). https://www.gif.org.tr/files/TR-AB_YolHaritasi.pdf

European defence projects even more critical in building a shared security future. Under current conditions, rather than engaging in cooperation solely based on pragmatic interests, both sides must work toward developing a common security vision.

In the realm of economic cooperation, Turkey's role within the Customs Union can help mitigate vulnerabilities in the EU's supply chains. Turkey's strong manufacturing industry and the EU's innovative technologies have the potential to create synergies in key areas such as the Green Deal and digital transformation. The implementation of policies like the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) could contribute to both the EU's sustainability goals and Turkey's economic development. In this context, **modernising the Customs Union and expanding it to include services, public procurement, and the agricultural sector would deepen trade relations, strengthen economic interdependence, and pave the way for a long-term partnership between the two sides.**

On the other hand, expanding cooperation between Turkey and the EU in **green and digital transformation** could enhance both parties' global competitiveness. The **EU's Green Deal targets and CBAM regulations** should serve as a crucial driver for Turkey to make its industrial policies more sustainable. Increasing investments in renewable energy and accelerating digitalisation processes would be among the most strategic steps Turkey can take to establish a stronger partnership with the EU. Deeper collaboration in digital economy, data security, and artificial intelligence could further strengthen Turkey's role in Europe's digital transformation.

Rebuilding relations on a sustainable foundation requires high-level engagement between both parties. In recent years, Turkey-EU relations have primarily been conducted through bilateral contacts and pragmatic collaborations. However, this approach has not been sufficient to the establishment of a long-term and strategic framework. **Reactivating high-level dialogue mechanisms would enable decision-makers to engage in direct and regular discussions.** Institutionalising Turkey's summits with EU leaders and advancing them within a strategic cooperation framework would foster mutual trust and create a more structured partnership.

Collaborative projects in areas such as artificial intelligence, the digital economy, and combating disinformation would not only accelerate Turkey's digital transformation but also present a strategic partnership opportunity for the EU. However, realising these opportunities requires addressing key structural challenges. **Human rights, the rule of law, and democratic reforms are essential for restoring mutual trust between Turkey and the EU.** Progress in these areas would facilitate concrete steps toward updating the Customs Union and achieving visa liberalisation. **Meanwhile, the Cyprus issue remains one of the primary political obstacles between the two sides.** Pursuing new initiatives within the framework of the United Nations (UN) could help mitigate these political barriers and foster a more constructive dialogue.

In conclusion, **Turkey and the EU must rediscover each other's strategic value to overcome the current climate of distrust and revitalise their relationship.** A partnership built on shared interests and values would facilitate both sides in achieving their global and regional objectives. **Strengthening cooperation in key areas such as green and digital transformation, defence, and security would further reinforce their strategic partnership.** Reshaping relations within a sustainable framework would not only bring economic and political benefits but also establish a strong foundation for regional and global stability. **Steps toward high-level engagement will be crucial in shaping a new vision for the future of Turkey-EU relations.**

The active participation of civil society, academia, and the private sector in this process would enrich the relationship, laying a stronger foundation for a sustainable partnership between the two sides. Restoring mutual trust requires concrete steps from both parties. Even taking a few of these steps can change the state of affairs. The future of Turkey-EU relations depends on a renewed narrative and a cooperation model built on a win-win approach.

REVITALISING TURKEY-EUROPEAN UNION RELATIONS ON THE 20th ANNIVERSARY OF ACCESSION NEGOTIATIONS: A NEW ROADMAP

General Overview

In today's global environment, challenges have intensified across all fields. Europe, of which Turkey is a part, is compelled to develop effective policies to address these challenges. While the European Union (EU) aspires to play a leading role in shaping Europe's future, it has recently faced significant internal difficulties. Turkey has consistently viewed EU membership, which it still considers a strategic goal, as part of its broader European vision and the Republic's modernisation dynamic. Despite various adversities, Turkey and the EU have the potential to address future challenges more effectively by cooperating on shared objectives and interests. However, current relations remain confined to a constrained framework. To overcome this stagnation, relations must be improved and revitalised.

Turkey-EU relations notably deteriorated following the failed coup attempt in July 2016. Membership negotiations stalled, and there has been no significant progress in other areas. In this context, the Global Relations Forum (GRF) published a Special Report in June 2021 titled *"A Roadmap for Turkey-European Union Relations"*, offering recommendations to address these challenges. The continued relevance of the report's recommendations today underscores the lack of progress in Turkey-EU relations.

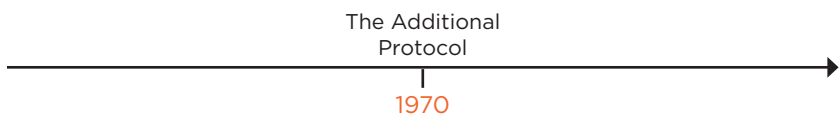
According to the latest information, no progress has been made on the three main pillars of relations: accession negotiations, updating the Customs Union, and visa exemption. High-level dialogues have occurred, either aligned with the EU's strategic interests or within the framework of international meetings, but they have failed to yield lasting and concrete outcomes. The Turkish Foreign

Minister's participation in the Informal Meetings of EU Foreign Ministers (Gymnich) last August, after a five-year hiatus, marked only a minor step forward. Relations remain largely bilateral and transactional with individual EU member states.

Turkey-EU relations have actually been stagnant since 2007. In an effort to address this, the European Commission launched a new “*Positive Agenda*” in 2011. While the initiative was welcomed by Ankara, it ultimately failed to revitalise relations. The irregular migrant crisis that erupted in 2015 re-emphasised Turkey’s importance on the EU agenda, leading to frequent high-level meetings and even three summits with all EU member states within a span of four months. However, after 2016, measures taken in response to the attempted coup, subsequent restrictions on freedoms, and tensions in the Eastern Mediterranean further strained relations.

The EU has unequivocally postponed enlargement until after 2030, even for the nine candidate countries. A new European Commission has now assumed office for a five-year term as of 1 December 2024. **While Turkey’s status as a candidate country is mentioned prominently in the opening sentence of the Commission’s 2024 Annual Report,² Commission President Ursula von der Leyen has generally avoided acknowledging Turkey when discussing the enlargement process.** However, in December, during her visit to Ankara to prevent a potential new influx of refugees following the overthrow of Syrian President Bashar al-Assad, the Commission President addressed the prospect of improving relations for the first time.

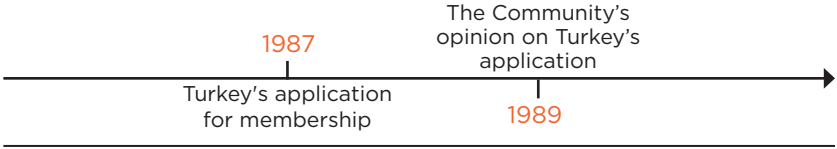

² European Commission, *Türkiye 2024 Report*, Commission Staff Working Document Accompanying the 2024 Communication on EU Enlargement Policy, Brussels, 30 October 2024, https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2024_en.

The report titled “*The Current State of EU-Turkey Political, Economic, and Trade Relations*”,³ presented in Brussels on 29 November 2023, by former Commissioner for Neighbourhood and Enlargement Olivér Várhelyi and former High Representative of the EU for Foreign Affairs and Security Policy Josep Borrell, was largely disregarded by EU member states, highlighting a persistent lack of engagement. This prolonged inaction underscores the entrenched challenges and the urgent need for a more robust approach to Turkey-EU relations.

On the other hand, Turkey appears reluctant to take action to meet the conditions required for membership. The disconcerting issue is that neither side appears particularly eager to correct these stalled relations. **Neither Brussels nor Ankara is taking steps to revitalise the relationship; instead, both are engaged in superficial activities, essentially just ‘passing the ball’ without any tangible progress.** From the EU's perspective, Turkey no longer has a membership opportunity as it has failed to meet the required conditions. From Turkey's standpoint, there is no longer any significant EU pressure on fundamental rights and the rule of law.

The EU views Turkey through a narrow political perspective and maintains a predominantly negative stance towards it. It sees any progress as a concession and is unable to read the actual situation in Turkey or the dynamics of its broader region. In fact, global developments are bringing the EU and Turkey closer together, making both sides more ‘dependent’ on each other. However, both sides are reluctant to make concessions and, consequently, refrain from taking concrete steps.

³ European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, *Joint Communication to the European Council: State of Play of EU-Türkiye Political, Economic and Trade Relations*, Brussels, 29 November 2023, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/Joint%20Communication%20to%20the%20European%20Council%20-%20State%20of%20play%20of%20EU-Turkiye%20political%20economic%20and%20trade%20relations.pdf>

The GRF Special Report published four years ago stressed that the current state of relations benefits neither party and underscored the urgency of taking steps to rebuild mutual trust. Within this framework, it outlined actions required from both sides, including addressing the Cyprus issue.

Changing Global Dynamics

Since then, the international environment has undergone rapid changes. Russia's invasion of Ukraine, Hamas's attack on Israel after a period of relative calm in the Middle East, the subsequent expansion of the war to include Lebanon and even Iran, the overthrow of Assad in Syria, and finally, the return of former U.S. President Donald Trump to power—this time with greater momentum and force—are developments that have the potential to reshape international relations. In the face of this rapid change, **Turkey must seize the opportunities to improve its relations with the EU by taking advantage of the shifting global environment.** The newly elected European Council President and the new European Commission, who assumed office on 1 December 2024, present a potential opportunity to move relations forward.

Since the establishment of the Republic, Turkey has consistently pursued a multidimensional foreign policy based on a vision of contemporary civilisation, one that prioritises stability, prosperity, and peace in its geopolitically challenging region. This vision has also led Turkey to become a member of all Western multilateral organisations except the EU. However, the relationship between Turkey and Western values has frequently been a point of intense debate domestically. While Turkey has made significant progress in implementing reforms, it has faced numerous challenges along the way. Unfortunately, this progress has come to a halt in recent years, and, more concerningly, there has been a clear regression. The end of the Cold War and the subsequent reduction of the West's 'need' for Turkey played a pivotal role in pushing Turkey's

EU membership aspirations to the background. Both Turkey's failure to seize critical opportunities and the EU's contradictory stance on Turkey have contributed to this outcome. In fact, shortly after membership negotiations commenced in 2005, Turkey was effectively excluded from the process, largely due to the concerns from Germany and France, which, fearing the possibility of Turkey's eventual membership, adopted obstructive attitudes. This development suited anti-Western factions within Turkey, prompting a reassessment of policies, particularly by a government that had already distanced itself from the West. While public opinion polls⁴ still show considerable support for EU membership among the Turkish public, belief in its feasibility has sharply diminished, underscoring the deepening disconnect between Turkey and its European ambitions.

The government's lack of effort toward achieving membership and even its inaction on securing visa liberalisation, which directly impacts citizens, have fostered significant apathy toward EU relations within the country. Civil society organisations have a crucial role to play in reversing this trend. There is an urgent need to change the negative public rhetoric toward the EU and, more importantly, the West within Turkey. **Re-establishing a framework of shared values and goals that respects universal norms is essential, particularly in the context of democracy, the rule of law, and fundamental freedoms.**

In this context, the three main links connecting Turkey to the international community are the Council of Europe (CoE), the United Nations (UN) and NATO. The Council of Europe observed that the State of Emergency (SoE) measures implemented in the

⁴ Laura Clancy, Jacob Poushter, and Sofia Hernandez Ramones, *How People in Turkey View International Affairs*, Pew Research Center, 16 October 2024, <https://www.pewresearch.org/global/2024/10/16/how-people-in-turkey-view-international-affairs/>. Economic Development Foundation (İKV). *Survey on EU Support and Perception of Europe in Turkish Public Opinion – 2023*, October 2023, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?lng=en&ust_id=8614&id=8854.

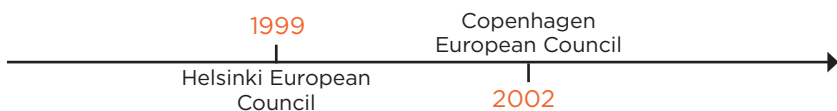
Luxembourg
European Council

1997

period following the attempted coup in July 2016, were increasingly diverging from Council of Europe standards. Subsequently in April 2017, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) decided to reopen the monitoring procedure, which had been initially opened in 1996 and closed in 2004. Thus, Turkey, as the only founding member to be placed under the PACE monitoring, became the only Council of Europe member for which the monitoring was reopened after it had been closed.

On the other hand, Turkey does not execute the judgments of the European Court of Human Rights (ECtHR), particularly regarding Article 18 of the European Convention on Human Rights (ECHR). Yet this is also one of the necessary steps for the re-closure of the PACE monitoring procedure. The non-execution of ECtHR judgments poses a serious problem not only for Turkey's monitoring by the Council of Europe, but also for the country's international standing and credibility. At a time when the EU itself is experiencing issues with fundamental freedoms, any development from Turkey would help change the atmosphere.

The decision-makers' hesitation to act has widened the divide in Turkey's relations with the EU and the West. However, it is feasible to change the situation. **Generating new momentum and excitement domestically, along with developing a revised discourse, would help demonstrate that EU-related issues remain relevant to public opinion.** Steps can be taken, with the support of public opinion and civil society, to enhance Turkey's position in international affairs and build a new narrative in dealing with the EU. As previously mentioned, while membership may not be realistic under the current circumstances, **creating a new, tension-free, and long-term relationship while preserving the possibility of eventual membership is in the best interests of all parties.**

Avenues for Boosting Relations and Strategic Cooperation

For this, the emphasis should be on collaboration in areas of mutual interest and benefit. During this time when both parties need each other, it is critical to take tangible and strategic steps on specific issues. Here are some suggestions:

Security

While the policies of newly re-elected US President Donald Trump contain elements of unpredictability, it is plausible to anticipate a more isolationist stance from the US. This is apparent not only in foreign policy but also in trade policy. By explicitly stating his intent to impose high tariffs on trade, President Trump has made it clear that, unlike previous US administrations, he will not unilaterally shoulder international responsibilities. These developments create a crucial opportunity for the EU to reassess its policies and take decisive action. In this evolving geopolitical landscape, Turkey's renewed strategic importance for the EU becomes increasingly apparent.

Security is the most critical and immediate area of collaboration that arises in this environment. Despite years of discourse over strategic autonomy, the EU has failed to realise it in a tangible manner. Nonetheless, **Trump's rise to power could compel the EU to intensify its efforts toward achieving security autonomy. This encompasses not only military security but also other critical areas such as migration, economic, and trade security. The enhanced value of Turkey in this situation must be explicitly recognised and articulated.**

Turkey's participation in EU military structures such as the Permanent Structured Cooperation (PESCO) or the European

Defence Agency (EDA), may be difficult due to a resistance from Greek Cyprus, Greece, or other members. However, if the Russian threat escalates and US commitment to NATO weakens, the EU's perspective on Turkey could shift significantly. Minor indicators of this transformation are already evident in Germany and France. At the same time, any reduction in Washington's involvement in NATO would force Turkey to reassess its positions. Moreover, security concerns in the Black Sea and the Eastern Mediterranean are particularly significant in this context and require strategic and cooperative management.

In recent years, Turkey has made remarkable progress in defence industry production and procurement partnerships. These achievements provide a strong basis for deeper co-operation with the EU. It is important to emphasise these advancements and establish common objectives for effective collaboration. Turkey's participation in the European Defence Industry Reinforcement through Common Procurement Act (EDIRPA) should be evaluated as a potential avenue for cooperation. Similarly, Turkey's involvement in projects such as the European Sky Shield Initiative and the European Long-Range Strike Approach (ELSA) could be explored. Opportunities for cooperation with EUROSAM, a joint initiative by France and Italy in European air defence, should also be considered.

For these possibilities to materialise, Turkey must demonstrate alignment with the EU's foreign policy objectives and reassure its counterparts of shared goals, particularly in its regional policies. Achieving this requires enhanced dialogue with its European counterparts. However, the current situation reveals a contrary trajectory, as Turkey has been diverging from these shared objectives for an extended period.

Trade

Can economic autonomy reinforce strategic autonomy? In addressing this subject, it is essential to consider that the EU must adopt a more proactive policy not only against the US but also in response to the increasing economic and commercial influence of China. While the EU lacks military capabilities, it wields regulatory authority. Nonetheless, its authority may diminish in the future. **The strategic benefits of Turkey's Customs Union with the EU are becoming increasingly apparent, particularly within the supply chain. In the framework of long-term interests, these benefits could be further articulated to EU corporate stakeholders. This, in turn, could create significant opportunities for the EU's future economic initiatives.**

As indicated in our previous studies, modernising the Customs Union is a critical pathway for Turkey to advance its relations with the EU. However, progress continues to face two major challenges: Turkey's regressions in human rights and the rule of law, as well as the enduring Cyprus dispute. **One way to overcome this deadlock is to promptly initiate negotiations on the Customs Union and concentrate on meeting the conditions that emerge as tangible progress is achieved.** They will also serve as an incentive to take steps to resolve some of the existing irritants in the Customs Union, mainly originating from Turkey, which have not been resolved for years.

In 2015, Turkey and the European Commission reached an agreement on a "Roadmap" for the enhancement of the Customs Union. This roadmap can be revised and expanded to incorporate critical areas such as the 'Green Deal' and the 'Digital Economy', alongside key sectors including services, public procurement, and agriculture, without requiring the Commission to await a mandate from the Council to initiate negotiations.

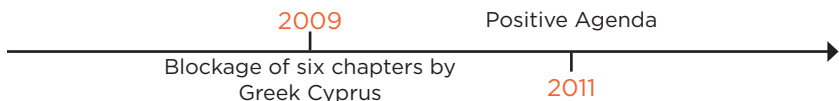

Conversely, as highlighted in our prior research, **Turkey ought to contemplate expanding the scope of the Customs Union to encompass all EU member states without discrimination. In essence, this entails assessing its application to Greek Cyprus – without implying formal recognition.** This step could represent a pivotal shift in Turkey-EU relations.

The significance of the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) in trade should be underscored. Both the public and private sectors should conduct a comprehensive assessment of the industries in Turkey that will be affected by CBAM, evaluate the country’s preparedness in this context, and examine its alignment with the Customs Union framework. Additionally, proactive measures should be taken to foster stronger collaboration in key areas such as digitalisation and innovation. Joint initiatives in advanced fields, including digital technologies and artificial intelligence should be prioritised to accelerate the digital transformation efforts of both parties.

In light of the EU's ‘twin transition’ (green and digital), **the alignment between the EU's General Data Protection Regulation (GDPR) and Turkey's Personal Data Protection Law (KVKK) regarding data security and personal data protection becomes prominent.** In the realm of digital trade and data sharing, **effective implementation of due diligence procedures is essential for both parties to proactively detect and mitigate risks.** This method will not only alleviate legal concerns but also enhance trust in long-term collaboration and assure the sustainability of trade. This strategic partnership between the EU and Turkey will expedite trade and digital transformation while also advancing sustainable economic, environmental, and social goals.

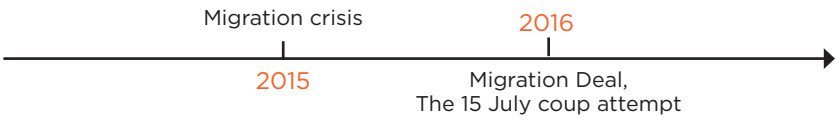
Currently, there is a notable decline in global competitiveness of the European manufacturing sector. Following the Russia-Ukraine conflict, Germany's access to affordable Russian hydrocarbon

resources has been severed, while European companies are facing mounting cost pressures due to their industrial ties with China, escalating US-China tensions, and China's increasing competitiveness in key sectors such as petrochemicals, automotive, and renewable technologies. The convergence of these dynamics, coupled with escalating geopolitical tensions and instability, is driving up costs for goods and services across Europe. This situation underscores the urgent need for a comprehensive reconfiguration of Europe's supply chains to enhance resilience and long-term economic sustainability.

Turkey is integrated into the European manufacturing industry's supply chains through the Customs Union. Its export-driven cities, supported by a robust manufacturing infrastructure, supply intermediate goods, sub-industry components, and final products to European companies across various sectors. Turkish exports to the EU market predominantly concentrate on medium and medium-high technology product groups. In studies on regional supply chains, Turkey's manufacturing industry consistently stands out due to its advanced production capabilities and dynamic entrepreneurial ecosystem.

In this context, given its strategic geographical proximity to Europe and its youthful, dynamic workforce, could Turkey position itself as a more cost-effective, secure, and resilient industrial hub for European businesses? As European enterprises face increasing competitive pressures from China and economic rivalry with the United States, can Turkey solidify its role as a key regional production and supply hub? Furthermore, **is there potential for Turkey's manufacturing industry to achieve deeper integration into the European supply chain across multiple sectors?** How can Turkey strengthen its position in industries such as white goods, automotive, consumer electronics, textiles, furniture, machinery, and chemicals, and more effectively integrate into regional supply and value chains?

Affirmative responses to these inquiries are likewise associated with the fulfilment of the criteria pertaining to the aforementioned change. It is essential to capitalise on existing chances to enhance Turkey's strategic standing and fortify relations.

Former Italian Prime Minister Enrico Letta's report on *'The Future of the Single Market'*⁵ and former Italian Prime Minister Mario Draghi's study on *'The Future of European Competitiveness - A Competitiveness Strategy for Europe'*⁶ provide critical insights and recommendations for shaping the future of the EU. The decisions stemming from these discussions will have a profound impact on Turkey, particularly in relation to the modernisation and expansion of the Customs Union.

Developing a new and forward-looking narrative that positions Turkey as a key partner in the EU's future would be highly beneficial in light of these decisions. Crafting a discourse that facilitates Turkey's active participation in the EU's evolving landscape—especially as the Union embarks on a series of anticipated reforms—will strengthen Turkey's role within the EU's economic and industrial framework. With the support of influential European private sector organisations such as **BusinessEurope and Eurochambres**, a strategic focus on key sectors could play a pivotal role in forging deeper structural ties and fostering mutual interdependence between Turkey and the EU. Capitalising on the industrial policy discussions highlighted in the Draghi Report presents a unique opportunity to advance these connections.

⁵ Enrico Letta, *Much More Than a Market – Speed, Security, Solidarity: Empowering the Single Market to Deliver a Sustainable Future and Prosperity for All EU Citizens*, European Commission, April 2024, <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

⁶ Mario Draghi, *The Future of European Competitiveness – A Competitiveness Strategy for Europe*, European Commission, September 2024, https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20-%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf

This initiative could be pursued through a European Commission-centred approach or via bilateral and trilateral cooperation models with EU member states whose economies exhibit strong complementarities. Such collaboration would not only accelerate Turkey’s integration into the European economic fabric but also enhance the EU’s competitiveness and resilience in an increasingly complex global landscape.

Visa Exemption

The visa issue is currently at an impasse. This creates significant challenges for Turkish citizens, including students, professors, and business professionals attending various meetings or pursuing academic and professional opportunities. Notably, visa applications from individuals accepted by foreign institutions—many of whom qualify for education, internships, or research under EU mobility programmes—are increasingly being denied. The rejection rate for visa applications from Turkish citizens has been consistently rising, and even when visas are approved, they are of limited duration.

This scenario is attributed to the rising number of asylum applications in recent years, including from individuals who initially entered EU countries through legitimate means.

For over nine years, Turkey has failed to fulfil its obligations under the relevant agreements concerning visa exemption. To address this impasse, **it is imperative that Turkey promptly implements the necessary legal and administrative arrangements as soon as possible to fulfil the remaining six criteria.** Nevertheless, it must be acknowledged that even if Turkey fulfils the requirements and receives approval from the European Commission, the final decision will still require the consent of the European Parliament and member states. Despite these additional hurdles, Ankara can exert greater pressure on the EU by demonstrating tangible progress in meeting the stipulated conditions. On the other hand, Turkey also needs to comply with the EU's visa regime for third countries.

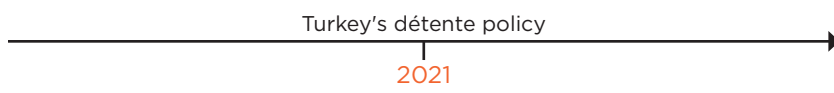

Turkey, on its part, has long provided visa exemptions to certain EU member states while imposing visa requirements on others. On 2 March 2020, Turkey unilaterally abolished visa requirements for all remaining EU members, except Greek Cyprus, without receiving any reciprocal benefits. As a result, this concession yielded no tangible outcomes. To address this imbalance, **Turkey could introduce an electronic travel authorisation scheme (travel permit) for visitors that do not require a visa to travel to Turkey, similar to the EU's European Travel Information and Authorisation System (ETIAS) that will be applied by the European Union.**

Foreign Policy

The most recent EU Commission Report on Turkey indicates that Ankara's alignment with the EU's foreign, security, and defence policies has decreased to approximately 5%.⁷ Furthermore, the Council declaration dated 17 December 2024 reiterates that Turkey's foreign policy remains largely unaligned with that of the EU. The causes of this situation are attributable to missteps of both parties. In recent years, the EU has made unilateral decisions on critical issues affecting Turkey—such as the Russia-Ukraine conflict—without consulting Ankara, while still expecting Turkey's compliance. Furthermore, the Commission's most authoritative spokesperson has largely remained silent regarding Turkey's accession process, while simultaneously, Ankara is reminded of its candidacy in relation to sanctions against Russia and is urged to comply with them.

Turkey's re-invitation to the Informal Meetings of EU Foreign Ministers (Gymnich) after a five-year hiatus marks a positive development, fostering optimism for continued dialogue. However, moving forward, **Turkey must adopt a consistent and principled foreign policy stance, while the EU should recognise Turkey as a strategic partner for collaboration** rather than treating it as an adversary. Within this framework, **Turkey can explore alignment with EU decisions that do**

⁷ European Commission, *Türkiye 2024 Report*, 30 October 2024, 82.

not conflict with its national interests, thereby signalling its willingness to engage constructively.

Both sides should also exercise restraint and avoid actions that exacerbate tensions in sensitive areas, such as the Eastern Mediterranean. Enhanced cooperation between Turkey and the EU is particularly critical in the Balkans and Eastern Europe, where collaborative efforts can promote regional stability. Additional opportunities for partnership could focus on peace-building initiatives in the Middle East and the Caucasus, as well as joint projects in Africa. Turkey's expanding influence and capacity in Africa—focused on political stability and economic development—could complement EU objectives, particularly in mitigating illegal migration to Europe.

Fostering closer bilateral and trilateral relations with key EU member states, such as France, Germany, and Italy, should be regarded as a strategic priority for Turkey. Concurrently, avenues for enhanced collaboration should be actively explored within multilateral organisations, such as NATO, G20, OECD, Council of Europe, OSCE, and the European Political Community (EPC), where Turkey and the EU share overlapping interests. For example, a formal proposal could be submitted by Turkey to host the EPC Summit in 2026, following the summits to be hosted by Albania and Denmark in 2025. Such a move would serve as a powerful statement of Turkey's commitment to multilateral cooperation in Europe, showcasing its capacity to contribute meaningfully to the region's diplomatic landscape. It would also firmly position Turkey as a key, constructive partner for the EU, reinforcing its diplomatic influence in the European sphere.

Moreover, deepening collaboration in combating terrorism remains a critical and mutually beneficial endeavour, with far-reaching implications for the security and stability of both Turkey and the EU. **Genuine efforts from both parties—free of bias or selective approaches toward different terrorist organisations—will not only enhance mutual confidence but also foster a more effective and united front against global threats.**

High Level Dialogue

Turkey's candidacy for the EU was formally recognised at the 1999 Helsinki European Council, marking a pivotal milestone in Turkey-EU relations. Over the years, Turkey participated in multiple European Councils and ministerial-level meetings alongside other candidate countries, providing valuable opportunities for dialogue and engagement. However, since 2004, Ankara has no longer been invited to these forums, except for migration-focused summits in 2015-2016. Similarly, informal ministerial meetings organised under successive EU presidencies, which Turkish ministers had previously attended, have also come to a halt. **Re-establishing Turkish participation in these high-level forums is essential for improving dialogue and restoring a sense of partnership. Regular invitations to these sessions would not only allow for more comprehensive communication but also build mutual trust and reinforce collaboration between Turkey and the EU.**

At present, Turkey's ministerial-level engagements with EU Commissioners are limited to specific areas of interest to the EU, such as migration, security, agriculture, health, science, technology and research, and trade. **Expanding these dialogues to encompass a broader range of issues and policy domains would significantly benefit both sides** by promoting mutual understanding and alignment across a wider spectrum of priorities.

The current deadlock in Turkey-EU relations stems largely from the absence of a comprehensive and strategic dialogue. This prolonged gap has contributed to a gradual erosion of shared commonalities between Turkey and the EU, with Ankara increasingly drifting away from EU platforms and environments. Addressing this impasse requires **a renewed commitment from both parties to engage in sustained, inclusive, and high-level discussions** that reinvigorate their partnership and reaffirm Turkey's connection to the European project.

European Commission
President Ursula von der
Leyen's visit to Ankara

2024

Cyprus

The Cyprus problem has persistently influenced and dominated Turkey-EU ties since Greece's entrance to the EU, particularly since the initiation of Customs Union negotiations. The situation became even more complex following Greek Cyprus's EU membership in 2004. Since then, the EU has regarded the Cyprus issue primarily as a matter concerning a member state, directly tying it to Turkey-EU relations. As a result, key areas such as Turkey's accession process, the modernisation of the Customs Union, and visa exemption among others remain contingent upon resolving the Cyprus issue.

Despite periodic reconciliation efforts under United Nations initiatives, no lasting solution has been achieved. The EU continues to frame Greek Cypriot demands as preconditions for advancing relations with Turkey, further entrenching the issue. **Nevertheless, given the current circumstances, a favourable and constructive response to a fresh UN-led initiative could serve as a significant step toward enhancing ties.**

Such an engagement in good faith dialogue under a revitalised UN framework could foster progress not only in resolving the Cyprus issue but also in addressing broader areas of cooperation between Turkey and the EU. A balanced resolution would pave the way for strengthening Turkey-EU relations across critical domains, including trade, mobility, and regional stability.

Cooperation in Other Areas

Turkey and the EU have significant potential to overcome current political bottlenecks by exploring mutually beneficial areas of cooperation. As the global landscape evolves, new domains for collaboration are emerging, presenting opportunities to deepen shared interests and address existing challenges. Engaging in technical and high-level initiatives in these areas can foster deeper cooperation and create pathways for resolving longstanding issues.

The main areas of cooperation are as follows:

- **Combating Disinformation:** Disinformation poses a global threat to both Turkey and the EU making stronger **digital cooperation** in this area a necessity. Preventing the spread of misleading content and ensuring a secure digital environment requires the establishment of a transparent and accountable ecosystem. In this regard, aligning Turkey's digital regulations with the EU's Digital Services Act (DSA) can play a crucial role in enhancing the accountability of online platforms and strengthening efforts to combat disinformation.

Three key areas stand out for effective cooperation in this fight. First, enhancing digital literacy and media education can equip individuals with the skills to critically assess online content and build resilience against misinformation. Second, ensuring algorithm transparency in social media and search engines, along with establishing AI-driven monitoring mechanisms, is essential to controlling the spread of misleading content. Finally, strengthening cybersecurity cooperation can facilitate data sharing and improve technical capacity to counter information manipulation.

A joint Turkey-EU effort in combating disinformation will not only enhance security and transparency in the digital space but also foster mutual trust and expand cooperation. **Collaborative regulatory initiatives, cross-border technological innovations, and institutional capacity-building will help establish a more resilient and reliable information ecosystem** amid rapidly evolving digital threats. This process marks a critical step toward **building a sustainable digital future that reinforces democratic values and societal cohesion.**

- **Climate Crisis and Natural Disasters:** Joint initiatives on the climate crisis and disaster resilience can align Turkey's policies with the EU's Green Deal objectives, facilitating Turkey's energy transition while reinforcing the EU's global leadership in climate action. Furthermore, collaborative initiatives aimed at **enhancing cooperation on disaster preparedness and resilience** could establish a more robust foundation for long-term cooperation between the two parties. Turkey's location in a disaster-prone region underscores the importance of developing regional and global resilience policies.

Developing early warning systems, investing in sustainable infrastructure, and establishing rapid post-disaster recovery initiatives can bolster environmental, economic, and social resilience. **Aligning Turkey's energy transition and disaster management plans with the circular economy and zero-carbon objectives of the Green Deal** can provide mutually beneficial effects. This paradigm will not only mitigate the impacts of climate change but also promote sustainable economic development.

- **Renewable Energy and Sustainable Energy Technologies:** Collaborative investments in renewable energy sources, including solar, wind, and hydrogen, can enhance energy cooperation between Turkey and the EU. This collaboration could improve energy supply security and help both sides achieve their carbon neutrality targets. **Turkey's strategic geographical position as a key energy transit hub is crucial for Europe's efforts to diversify its energy supplies and reduce reliance on Russian energy.** Strengthening Turkey's role as an alternative energy supply hub, initiating joint projects to develop renewable energy infrastructure, and expanding cooperation in energy storage and grid modernisation are essential steps toward realising this collaboration. These initiatives would create mutually beneficial opportunities, advancing sustainable energy goals while deepening the Turkey-EU partnership.

- **Nuclear Energy Cooperation:** Collaboration in nuclear energy for peaceful purposes represents a critical strategic opportunity for Turkey-EU relations. By working together in this domain, Turkey and the EU can enhance energy security and achieve their sustainable development goals. Turkey is seeking alternate options to fulfil its energy requirements and views nuclear energy as a viable solution to its growing energy needs, while the EU considers nuclear energy an essential component of its low-carbon energy transition.

- **Cooperation in the Fields of Youth, Education, Research, and Innovation:** At present, Turkey, as a candidate country, remains an active participant in the EU programmes, particularly in the youth field such as Erasmus+ and the European Solidarity Corps (ESC) programmes. In addition to fostering cultural convergence and mutual understanding through student mobility

and youth initiatives, programmes like Horizon Europe promote collaboration in scientific research and innovation. They create opportunities to strengthen Turkey-EU relations among youth and researchers while cultivating diverse perspectives on global issues. However, ongoing visa complications pose significant obstacles to participation. Many students, scholars, and researchers selected for these projects are unable to engage due to visa delays or rejections. Resolving these challenges is essential to ensuring the full potential of these programmes is realised. Moreover, expanding opportunities for additional projects and deeper collaboration in areas such as science, innovation, and cultural exchange would further enhance ties and lay the groundwork for sustained long-term cooperation.

- **Aerospace and Aviation:** Turkey's expanding capabilities in the aerospace sector, combined with the EU's advanced infrastructure, enhance prospective collaboration opportunities. Turkey can substantially contribute to critical applications including collaborative initiatives, data collection, climate change monitoring, and disaster management, particularly in the domains of space research and satellite technologies. Integrating the EU's comprehensive satellite infrastructure with Turkey's domestic production capabilities can yield effective solutions for regional and global security, air traffic management, and environmental monitoring.

Furthermore, the aviation sector necessitates the advancement of sustainable flight technology to meet the growing demand for international air transformation. Collaborative efforts on next-generation aircraft designs that minimise carbon emissions, enhance engine efficiency, and explore alternative fuels would not only reduce environmental impacts but also enhance the sector's economic efficiency.

In this context, deepening collaboration between Turkey and the EU in aerospace innovation, safety standards, and the digitalisation of the aviation industry would provide long-term strategic advantages for both sides. Beyond technological and scientific advancements, aerospace cooperation intersects with regional security and defence strategies, making it a critical area for strengthening both economic development and security partnerships.

- **Livestock, Food, and Food-Based Industries:** The European Union's rigorous food safety and production standards offer substantial opportunities for advancing Turkey's livestock, food, and agri-food sectors. Enhanced collaboration with the EU can help Turkey improve its food safety systems, elevate production quality, and expand bilateral trade. Joint initiatives in areas such as organic food production, sustainable agricultural practices, and the integration of advanced technologies into the food processing industry can strengthen Turkey's competitiveness within the EU market, contributing significantly to trade growth, food security, and regional stability.

Turkey currently has over 30 products registered with geographical indications (GIs) in the EU, which serve as a guarantee of their quality, origin, and authenticity. Expanding the number of Turkish products with geographical indications and streamlining their export processes to EU countries could further boost trade and accelerate Turkey's alignment with EU standards. Such efforts would not only increase the global recognition and marketability of Turkish products but also indirectly enhance the nation's tourism appeal by promoting its culinary and cultural heritage.

- **Medical, Life Sciences, and Senior Tourism:** Turkey has significant potential in health tourism and can further improve its services and infrastructure through collaborative initiatives with the EU. Joint projects, particularly in aged care, wellness promotion, and geriatric healthcare, can strengthen Turkey's position as a leading health tourism hub in the region. Enhanced collaboration with the EU would not only increase Turkey's competitiveness in this sector but also facilitate the integration of modern health technologies and foster the exchange of knowledge and expertise in the medical devices and pharmaceutical industries.

Moreover, delivering services that cater to the treatment and care needs of elderly tourists within the framework of senior tourism would enhance Turkey's health tourism sector. This, in turn, would attract greater interest from EU citizens, providing economic and social benefits for both Turkey and the EU.

Promoting cooperation in these domains would contribute to a 'positive agenda' by shifting the focus away from longstanding unresolved issues and fostering dialogue on innovative and forward-looking areas of collaboration.

Furthermore, along with the strategies outlined in the 'Foreign Policy' and 'High Level Dialogue' sections, these domains collectively would enhance mutual understanding and facilitate successful diplomatic communication. Specifically, fostering political stability and economic development within the EU's boundaries would advance both the EU's long-term integration goals and Turkey's aspiration for enhanced cooperation. Such an approach has the potential to enhance not only economic ties but also cultural and social interactions, thereby solidifying the partnership between Turkey and the EU.

Steps to Be Taken

Without assigning blame, it is evident that Turkey and the EU must take reciprocal measures to rejuvenate and enhance relations. Historically, progress in Turkey-EU relations has largely been driven by Turkey's initiatives. While EU membership remains a long-term objective, the current state of relations is detrimental to all parties involved—a point reiterated numerous times.

Now is the time for a breakthrough, achieved through creative and forward-thinking approaches. Changing ingrained beliefs and biases is challenging, but **meaningful progress and transformation can be fostered through concrete actions and practices, rather than empty rhetoric.** Without decisive steps, the current impasse will persist, leaving no room for tangible advancement in relations or cooperation.

The EU must revise its perspective on Turkey and adopt a constructive, forward-looking approach that prioritises sustained transformation. Enhanced collaboration between Turkey and the EU would bring reciprocal benefits. If interlinked issues are to be addressed, it must be emphasised that these connections should act as incentives for progress rather than obstacles to cooperation.

However, while taking these steps, it should be recognised that it is indispensable to address and reverse the democratic backsliding in Turkey, including the rule of law, judicial independence, and fundamental freedoms. Although membership is unattainable under the current circumstances, progress on key issues such as the modernisation of the Customs Union and visa exemption is contingent upon improvements in these domains. Economic development and enhanced prosperity depend on this trajectory.

Steps that can be taken by the European Union:

- Reactivate the Association Council within the framework of the Ankara Agreement;
- Initiate technical negotiations on the modernisation of the Customs Union;
- Meet with Turkey again at the highest level;
- Invite Turkish Ministers with their counterparts at the informal Ministerial meetings organised by the Presidencies-in-Office;
- Invite Turkey to contribute more to the Common Security and Defence Policy;
- Invite Turkey to participate to certain EU agencies on a case by case basis;
- The EU-Turkey Statement of 18 March 2016 envisages the activation of the Voluntary Humanitarian Admission Scheme (VHAS) once irregular crossings have ended or at least been substantially and sustainably reduced. Member States approved the Standard Operating Procedures in December 2017, but have not yet decided to activate the scheme. Start implementing the EU's the Voluntary Humanitarian Admission Scheme;
- Explore opportunities with Member States to facilitate access to visa applications for certain categories of Turkish citizens applying for visas to the EU (business people, students, Turkish citizens with family members in the EU, etc.). In this context, ensure the issuance of multiple-entry visas with extended validity periods.

Steps that can be taken by Turkey:

- Restart the Reform Monitoring/Implementation Group and ensure its effective operation;
- Find a minimum common ground with the EU on foreign policy;
- Fulfil the remaining criteria for visa exemption;
- Enhance dialogue with the Council of Europe, take steps to close the PACE monitoring procedure and execute the ECtHR judgments;
- Implement the Customs Union to Greek Cyprus without recognition;
- Resume Cyprus talks under the auspices of the United Nations.
- Develop a new communication strategy that would enable Turkey to more effectively communicate its priorities, reform processes, and cooperation proposals in its relations with the EU to relevant stakeholders.

Conclusion

As discussed above, Turkey-EU relations have been in a deadlock for a long time, characterised by mutual inertia and an absence of concrete steps. This stagnation has deepened the lack of mutual trust and narrowed areas of cooperation. In Turkey, the prevailing perception is that the EU is weak, unable to cope with its own challenges, acting hypocritically, and no longer serving as a guiding anchor. Conversely, the EU views Turkey as a country drifting away from democracy and freedoms, becoming increasingly authoritarian. While both perspectives contain some elements of truth, they fail to reflect the full picture.

The EU has previously demonstrated its ability to overcome major crises, and despite its weakened state, democracy in Turkey still endures. In a world shaped by global transformations and new geopolitical realities, where international dynamics are becoming not only multipolar but also multi-layered, **Turkey and the EU must rediscover each other's strategic value** as they become increasingly interdependent.

In this context, **both sides need to take sincere and concrete steps to revitalise Turkey-EU relations. Even taking a few of these steps can change the state of affairs.** Turkey must accelerate reforms in the rule of law, human rights, and democratic values to restore confidence in its relationship with the EU. Meanwhile, the EU must recognise Turkey as a strategic partner and adopt a constructive approach to expanding areas of cooperation. **This effort should not be limited to intergovernmental relations but should also involve civil society, academia, and the private sector, ensuring a multi-dimensional engagement that reshapes relations at all levels.**

On the twentieth anniversary of the start of Turkey's EU accession negotiations, it is crucial to re-establish dialogue with the EU and simultaneously work to shift the discourse within Turkey towards a more positive engagement. At the same time, changing perceptions of Turkey abroad requires proactive engagement. In this regard, collaborating with think tanks and fostering dialogues with the European Commission, member state representations, and European Parliament members could contribute to changing

entrenched narratives. Likewise, more frequent engagement with EU Member States would highlight that despite political stagnation, **there is still an active civil society in Turkey that remains committed to European integration.**

Of course, these are only small steps. **The real transformation must be driven by political decision-makers.** Nevertheless, demonstrating the presence of diverse voices and perspectives within Turkey could play a crucial role in reshaping perceptions. **A fresh vision for Turkey-EU relations must be cultivated both within Turkey and across EU countries.**

Turkey and the EU share a common future. In this period of shifting global power balances, drifting further apart is not a sustainable option for either side. **Despite existing challenges, it is possible to revitalise Turkey-EU relations with renewed momentum. This requires moving beyond prejudices, exercising strategic patience, and rebuilding mutual trust.** In this context, alongside the EU's own reform efforts, Turkey's active participation in discussions on the future of Europe, the restructuring of global governance, and shared strategic interests would help both sides construct a new, pragmatic, and mutually beneficial framework for relations.

Global Relations Forum

Revitalising Turkey-European Union Relations
On The 20th Anniversary Of Accession Negotiations:
A New Roadmap

March 2025

Copyright © 2025 Global Relations Forum. All rights reserved.

The financial rights and the right to publish, adapt, disseminate, and reproduce this report belong to Global Relations Forum. This report shall not be reproduced, disseminated, or printed, either in part, in its entirety, or condensed form, whether by photocopy, facsimile, electronic mail or any other means without the prior written permission of the publisher. No quotations shall be made with the exception of brief quotations permitted by copyright law. Proper citation shall be made for regular and legal quotations.

ISBN:

Printed in Turkey.

Gren Agency, Istanbul. www.grenajans.com

Design and page layout:

Wodern Design&Software Agency. www.wodern.com

GLOBAL RELATIONS FORUM

Yapı Kredi Plaza A Blok Levent 34330

Istanbul, Turkey

T: +90 212 339 71 51 F: +90 212 339 61 04

www.gif.org.tr | info@gif.org.tr

This report can be downloaded at no cost at www.gif.org.tr

Global İlişkiler Forumu (GİF), üyelerini ve tüm ilgili bireyleri, uluslararası ve global ilişkilere dayalı konuları sorgulayıp, tartışabilecekleri bir platformda buluşturmayı amaçlayan bağımsız bir dernektir. GİF üyeleri arasında uluslararası platformlarda Türkiye'yi temsil etmiş ve saygınlık kazanmış siyasetçi, büyükelçi, akademisyen, silahlı kuvvetler mensubu, sanatçı, hukuk insanı, basın mensubu, iş insanı ve bürokratlar bulunmaktadır.

GİF, farklı düşüncelerin uyum içinde var olduğu ve yaratıcı bir şekilde harmanlandığı bir kültürü destekleyip, daha da ileri götürmeyi hedeflemektedir. GİF'in tüm faaliyetlerinde sınırsız merak, analitik sorgulama, rasyonel tartışma, yapıcı üslup ve nesnel sentez esastır. GİF, başarı, refah ve ilerlemeye giden yolun herkese açık, kolay erişilebilir ve adil olması gerektiği anlayışını benimser ve destekler.

Global Relations Forum (GRF) is an independent, non-profit membership association committed to being a platform for engaging, informing and stimulating its members and all interested individuals in all matters related to international affairs and global issues.

The founding members include former secretaries of state, university presidents, members of the armed forces, central bank governors, ECHR justice and retired ambassadors as well as leading business leaders, scholars, artists, and journalists.

GRF intends to advance a culture that rewards the fertile tension between passion for intellectual diversity and dedication to innovative and objective synthesis. It nurtures uninhibited curiosity, analytic inquiry, rational debate and constructive demeanor as the elemental constituents in all its endeavors. It contributes to the shared understanding of and aspiration for humanity's path to peace, prosperity and progress as an accessible, inclusive and fair process for all.

YAZARLAR / AUTHORS

Prof. Dr. / Prof. Sinem Akgül-Açıkmeşe
Nilgün Arısan-Eralp
Büyükelçi (E) / Ambassador (R) Fatih Ceylan
Prof. Dr. / Prof. Atilla Eralp
Prof. Dr. / Prof. Ahmet İçduygu
Eşref Ruşen İnceoğlu
Büyükelçi (E) / Ambassador (R) Erdoğan İşcan

Dr. Bahadır Kaleağası
Fulya Kocukoğlu
Büyükelçi (E) / Ambassador (R) Selim Kuneralp
Doç. Dr. / Assoc. Prof. Çiğdem Nas
Büyükelçi (E) / Ambassador (R) Özdem Sanberk
Büyükelçi (E) / Ambassador (R) Rauf Engin Soysal
Büyükelçi (E) / Ambassador (R) Selim Yenel

PROJE KOORDİNATÖRÜ / PROJECT COORDINATOR

Fulya Kocukoğlu
GİF Program Direktörü / GRF Program Director

Global İlişkiler Forumu
Yapı Kredi Plaza, A Blok
Levent, 34330 İstanbul, Türkiye
T: +90 212 339 71 51
F: +90 212 339 61 04
www.gif.org.tr

GİFGRF

GLOBAL İLİŞKİLER FORUMU GLOBAL RELATIONS FORUM